

CONFESSIO NIS
CATHOLICÆ,

In qua,

DOCTRINA
CATHOLICA ET
EVANGELICA, QVAM EC.

CLESIAE AUGUSTANÆ CONFESSIONI

ADDICTÆ PROFITENTUR, EX ROMANO-

Catholicorum Scriptorum suffra-

giis confirmatur,

Auctore

JOHANNES GERHARDO D.
LIBRI II. Specialis Pars Secunda,

Continens Articulos,

VI.	De CLERICIS,
VII.	De MONACHIS,
VIII.	De LAICIS,
IX.	De PURGATORIO,
X.	De BEATITUDINE ET CULTU SANCTORUM,
XI.	De SACRAMENTIS,
XII.	De BAPTISMO,
XIII.	De CONFIRMATIONE,
XIV.	De SACRAMENTO EUCHARISTIAE,
XV.	De MISSA.

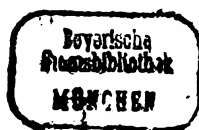
Cum Privilegio Electoris & Ducum Saxonie.

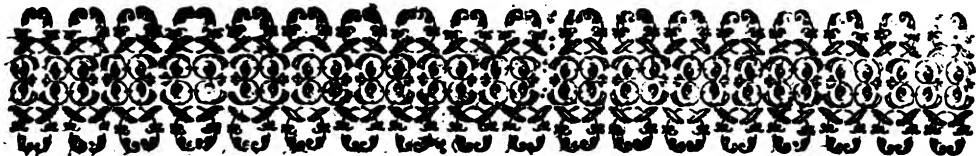
J E N Æ,

Typis & Sumtibus ERNESTI STEINMANNI,

ANNO M. DC. XXXVI.

Digitized by Google

Illustrissimo ac Celsissimo Principi ac Domino,

**DN. FRIDERICO
WILHELMO**

Saxoniae, Juliae, Cliviae ac Montium

**Duci, Landgravio Thuringiae, Marchioni Misniae, Co-
miti in Marca & Ravensburg, Domino
in Ravenstein &c.**

H^oROI GLORIOSISSIMO,

Principi ac Domino suo Clementissimo.

*Gratiam & Pacem à Deo Patre per Christum Jesum in
Spiritu Sancto.*

**ILLUSTRISIME ac Celsissime Princeps, Do-
mine clementissime, ante sexennium, & quod
excurrit, Dillingae in publicam lucem prodiit
scriptum, sub hoc titulo : *Pacis compositio inter
Principes & Ordines Imperii Romani Catholicos, at-***

***que Augustanae Confessioni adhaerentes, in Comitibus Augusta An-
no 1555. edita, quam Jure Consulti quidam Catholici ex publicis
Comitiorum actis & decretis adversus complurium Acatolico-
rum scriptorum commenta questionibus illustrarunt. Autores
hujus scripti vel unicum, vel certè præcipuum hunc sibi vi-
dentur præfixum habere scopum, ut demonstrent, beneficio***

Pacificationis Passaviensis Ecclesias nostras non amplius gaudere, sed eâdem excidisse, vel certè Pacificationem illam ita coarctent & restringant, ut oppidò paucis ejus potiundæ ac fruendæ detur copia. Reverâ igitur hoc agunt, ut, sublato Pacificationis hujus Palladio, facultates & corpora omnium nostrum extremo periculo objiciantur, ac pœnæ in hæreticos jure Pontificio ac Cæsareo constitutæ, nobis irrogentur. Experimentum hujus rei certissimum ex eo capi potest, quod in capite undecimo quæst. 82. n. 102. & seqq. frivolis quibusdam ratiunculis evincere conantur, *nullos, aut vix ullos hodiè existere, qui Confessioni Augustanæ adbareant.* Cum enim Pacificationis Passaviensis beneficium, ut clara litera testatur, non nisi Romano-Catholicis ex una; & Augustanæ Confessioni addictis Statibus ex parte altera sit datum, ex hac hypothese Dillingensium immotè sequitur, nullos, aut vix ullos hodiè præter Romano-Catholicos in Imperio Romano existere, qui, ut beneficio Pacificationis Passaviensis fruantur, digni censi debeant. Equis ergò dubitet, Jesuitas, quorum consilio & suggestione, si non etiam calamo & scriptione, farrago hæc, quoad Theologica, congesta est, jure meritoque in Decreto Parlamenti Parisiensis Ann. 1594. *publicæ tranquillitatis perturbatores* appellatos? Equis inficias eat, verissimè à viro quodam Nobilissimo C. V. D. T. pronunciatum esse, *igneâ illa ingenia ab Ignatio Loyola Ordinis sui autore, cum milite, eos hausisse Spiritus, ut non sint prius conquietura, antequam Imperium Romanum bellorum flammis accensum, in pulverem ac cinerem redigatur, ac novus Phœnix Hispanica Monarchia ex eo prodeat.* Eccui amplius obscurum, quin Præses Parlamenti Parisiensis Jacobus Augustus Thuanus in Elegia, quæ incipit, *Hesperie fuscis gens emissaria ab oris* &c. verissimè cecinerit:

Atque

Atque utinam nunquam tibi crux Dux Lejola Sectæ

Icisset levâ missa sagitta manu!

Nempe tua à bello cunctorum fonte malorum

Sectæ fata est, bellum hinc nunc & adulta ferit.

Expendamus verò ad rationis trutinam argumentorum pondera, quibus infamem hanc thesin, nullos, aut vix ullos habere existere, qui *Augustana Confessionis* adhareant, statumina-re laborant.

Tria in universum assertioni suæ subternunt fulcra, quibus subrutis tota structura ruinam patietur. Primum deducunt ex *aliorum fidei articulorum introductione*. Alterum, ex *Augustana Confessionis variatione*. Tertium, ex *novorum errorum defensione*.

Primum argumentum hoc schemate formatum, introducunt. *Qui Confessioni Augustana adherent, non debent alios fidei substantiales articulos adversus Ecclesiam Romanam docere, præter eos, qui in Confessione expressi sunt. Constat autem, Lutheranos, & antequam Confessionem suam ederent, & postea plures fidei substantiales articulos docuisse & adhuc docere, qui in Augustana Confessione explicati non sunt. Ergo non adherent Augustana Confessioni.* Majorem hujus argumenti morbo ambiguitatis laborare dicimus, *aliorum enim fidei articulorum nomine vel intelliguntur ejusmodi dogmata, quæ pro fidei articulis à Lutheranis habentur, ac contra Papatum propugnantur, cum tamen non sint in Augustana Confessione totidem verbis proposita, verbî gratiâ, Scripturam esse perspicuam, esse perfectam, esse unicam omnium controversiarum normam &c. vel intelliguntur ejusmodi dogmata, quæ sunt articulis fidei in Augustana Confessione contraria, per quæ in doctrina Papali damnatur, quod Augustana Confessio in.*

ea approbat, aut vicē versā, per quā in doctrina Papāi approbatur, quod Augustana Confessio in ea dāmnat. Si aliorum fidei articulorum nomenclaturam in priore significatione Dillingenses usurparent, multis eos obrueremus absurdis. Neque enim Cæsarea Majestas à Protestantibus hoc requisivit, ut omnes & singulos fidei articulos, tum temporis cum Romana Ecclesia controversos, in Confessione sua proponerent: neque Protestantes in conscribenda & exhibenda Confessione suā hoc sibi propositum habuerunt; neque unquam professi sunt, à se hoc esse præstitum, sed hoc duntaxat fuit à Cæsare requisitum, & à Protestantibus præstitum, summam doctrinæ, quam in Ecclesiis suarum ditionum propagari curent, brevissimo scripto comprehendere, unde ipsa *Majestas* augustæ illius Augustanæ Confessionis sic informata, *Articuli fidei præcipui*; Epilogus vero sic incipit: *Hi sunt præcipui articuli, qui videntur habere controversiam. Quanquam enim de pluribus abusibus dici poterat: tamen, ut fugeremus prolixitatem, præcipua complexi sumus, ex quibus cetera facile judicari possunt; & his verbis finitur: Hos articulos superscriptos volumus exhibere juxta edictum Cæsaris. Majest. in quibus Confessio nostra extaret, & eorum, qui apud nos docent, doctrina summa cerneretur. Si quid in hac Confessione desiderabitur, parati sumus, latiore informationem, Deo volente, juxta Scripturas exhibere*; quæ verba Solis radiis scripta manifestissime testatum reddunt, Protestantibus hoc duntaxat animi fuisse, summam doctrinæ in Ecclesiis suarum ditionum publicè tonantis tradere, non autem omnes in universum articulos cum Papali Ecclesia controversos scrupulosè recensere. Vident hoc Dillingenses, unde non in priore, sed in posteriore potius significatione *aliorum fidei articulorum* nomenclaturam

iam accipere videntur, videlicet pro eiusmodi dogmatibus, quæ articulis fidei in Augustana Confessione propositis, sunt contraria. Præterquam enim, quod in tertio demum argumento *de novis fidei articulis* præter & extra Augustanam Confessionem in Ecclesias nostras introductis agere incipiunt, patescit id ipsum ex Minoris confirmatione, in qua magno quidem, sed frustraneo, conatu sibi demonstrandum sumunt, in cæteris libris Ecclesiæ nostræ Symbolicis à nobis in doctrina Papali damari ea, quæ ab Augustana Confessione in eadem approbantur, ac vice versâ in libris illis Symbolicis ea in doctrina Papali approbari, quæ ab Augustana Confessione in eadem damnentur, & quod inde sequitur, dogmata Augustanæ Confessioni contraria in libris nostris Symbolicis & in Ecclesiis nostris propagari ac propugnari. Hoc si evicerint Dillingenses, haud inviti fatebimur simul evictum, Lutheranos Augustanæ Confessioni non amplius adherere. Videamus igitur, quid tanto dignum ferant hi promissores hiatus, ac quomodo intentatum contradictionis *ἔγκλημα* probent. Provocant ad articulos Schmalcaldicos, qui in Formula Concordiæ inter Symbolicos Ecclesiarum nostrarum libros referuntur, & ex illis quatuor dogmata in medium producunt, quæ doctrinæ, in Augustana Confessione comprehensæ, diametraliter adversentur. *Anno Christi 1535. inquit, ex mandato Principum Protestantium Schmalcaldie conveniunt Predicantes, ubi Lutherus articulos scripsit in Concilio Tridentino, si opus fuerit, proponendos, iisdem non minorem fidem quam Augustana Confessione habendam esse testatur Lucas Osiander in Historia Ecclesiastica Ann. 1537. Cent. 10. lib. 2. cap. 3. ipsemet Concordiæ liber ad finem Prefationis. Enumeremus aliquos articulos. Part. 2. art. 1. ita habetur: Quod Missa*

*patu sit maxima & horrenda abominatio, simpliciter & hostiliter
 è diatropopugnans contra articulum de Redemptione, quæ tamen
 præ omnibus aliis Pontificiis idololatriis summa & speciosissima
 fuit. Sed in Augustana Confessione hæc proposita sunt Carolo V.
 Imperatori, quæ dicto articulo Schmalcaldico adversantur. Falsò
 accusantur Ecclesiæ nostræ, quòd Missam aboleant. Retinetur enim
 Missa apud nos, & summâ reverentiâ celebratur. Servantur &
 usitata Cereemoniæ ferè omnes, præterquam quòd Latinis cantioni-
 bus admiscantur alicubi Germanicæ, quæ additæ sunt ad docendum
 populum. Hactenùs Dillingenses hoc modo concludentes:
 Quicumque dogma aliquod damnant, quòd ab Augustana Confes-
 sione approbatur, illi non amplius Augustanæ Confessioni adhe-
 rent. Lutherani in articulis Schmalcaldensibus Missam damnant,
 quæ tamen in Augustana Confessione approbatur. Ergò Lutherani
 non amplius Augustanæ Confessioni adherent. Mirum verò,
 Dillingenses tam oculatos esse, ut videant, quòd nec Impera-
 tor Carolus V. nec Rex Ferdinandus, Heroës Augustissimi,
 nec reliqui Status Imperii Romano-Catholici tempore Paci-
 ficationis Passaviensis viderunt! Illi enim Lutheranos pro
 amicis Augustanæ Confessionis sociis habuerunt, pacis poli-
 ticæ fœdus cum ipsis inierunt, nec propter articulos Schmal-
 caldicos jamtum in publicum editos, ullius ab Augustana
 Confessione secessionis ipsos reos peregerunt. Mirum omni-
 nò, Dillingenses oculis esse tam lynceis ac perspicacibus, ut
 videant, quòd 42. Theologorum lumina & Numina, quo-
 rum nomina articulis Schmalcaldicis sunt subjecta, videre
 minime potuerunt! Illis enim nunquam in mentem venit,
 hanc subscriptionem approbare ullum dogma, quòd Au-
 gustanæ Confessioni adversetur. Sic namq; in subscriptione
 legitur: De mandato Illustrissimorum Principum, & Ordini-
 num*

num ac Cruvatum Evangelii doctrinam profitentium, relegimus articulos Confessionis exhibita Imperatori, in Conventu Augustano & Dei beneficio omnes Concionatores, qui in hoc Smalcaldensi Conventu interfuerunt, consentientes profitentur, se juxta articulos Confessionis & Apologia sentire & docere in suis Ecclesiis. Mirum, inquam, Dillingenses tanto valere acumine, ut intelligant, quod tres Electores, viginti Principes, viginti & duo Comites, tres Barones, triginta quinque Rerumpublicarum Senatores, ac tot Electorum, tot Principum, tot Comitum, tot Baronum Consiliarii & Theologi, tot Rerumpublicarum Syndici, intelligere minimè potuerunt, videl. articulos Schmalcaldicos, cui unà cum Formula Concordiæ subscripserunt, cum Aug. Confessione pugnare. Sic enim in præfatione *re valius* loquuntur: Nunquam nobis in mentem venit hoc nostro scripto vel novum aliquod & falsum doctrine genus introducere, integumentis commendare, confirmare, vel in minimis etiam à Confessione illa Anno 1530. Augustæ exhibita, discedere &c. Quà etiam de causa Confessionem illà tum exhibitam, nostram, quæ bis subjicietur, declarationi sue libro Concordiæ inferere voluimus, ut omnes intelligant, quod in nostris ditionibus, Ecclesiis & Scholis nullam aliam doctrinam ferre constituerimus, quàm quæ Augustæ anno 1530. ab Electoribus, Principibus & Imperii Ordinibus recepta fuit. Hanc Confessionem etiam, Deo nos benè juvante, usq. ad ultimos Spiritus piè ex hac vita ad cœlestem patriam migraturi tenebimus, excelsi & intrepido animo, purâq. conscientia comparituri coram tribunali Jesu Christi. Et postea. Nos certè hoc Concordiæ negotio nequaquam nova comminisci, aut à veritate doctrine cœlestis. quæ in majores nostri pietatis nomine celeberrimi & agnoverunt & professi sunt, ullo modo discedere voluimus. Eam autem doctrinam intelligimus, quæ ex Propheticiis & Apostolicis scriptis extracta, in-

tribus veteribus Symbolis, Augustanâ Confessione anno 1530. Imperatori Carolo V. excellentis memoriae exhibita: deinde Apologia, quæ huic conjuncta fuit Schmalcaldicis articulis, utroq; deniq; Catechismo excellentis viri D. Lutheri comprehensa est. Quare etiam nos ne latum quidem unguem à rebus ipsis & phrasibus, quæ in illa habentur, discedere, sed iuvante nos Domini Spiritu, summâ concordia constanter in hoc pio consensu perseveraturos esse decrevimus, controversias omnes ad hanc veram normam & declarationem purioris doctrine examinaturi. Eant nunc Dillingenses, tot heroës majore nescio audaciâ, an impudentiâ mendacii accusent, Augustanam Confessionem & articulos Schmalcaldicos hostiliter inter se committant, ac ~~dominicas~~ ab Augustana Confessione Ecclesias nostras porro accusent. At, inquiunt, *Missæ in Augustana Confessione approbatur, in Schmalcaldicis articulis damnatur.* Breviter respondeo, scrupulus hic est, non scopulus, apparens contradictio, non vera *variatio*. Evolvatur ambiguitas vocabuli *Missæ*, & res tota erit expedita. Per *Missam* Augustana Confessio non intelligit Missaticum sacrificium, sed totam Liturgiam sacram & Ecclesiasticam, quæ continet pias preces, benedictionem, exhortationem, recitationem orationis Dominicæ, ac verborum Institutionis Eucharistiæ, Symbolorum sacrorum dispensationem, gratiarum actionem, quæ publica Sacramenti Eucharistici administratio vocabulo in primitiva Ecclesia jam olim recepto, *Missæ* fuit appellata à formula illa, quâ Catechumeni, qui publicis Conventibus ulque ad finem concionis interesse mittebantur, cum ad Liturgiam seu Eucharistiæ administrationem perventum esset, voce Diaconi exire jubebantur, prolatis hisce verbis: *Catechumeni exeunto. Ite, Missæ est.* In hac significatione *Missæ* vocem ab Augustana Confessione accipi, luculentè apparet

paret ex verbis immediate sequentibus, quæ sic habent: *Est igitur ad hoc facienda Missa, ut ibi porrigatur Sacramentum his, quibus opus est consolatione. Cum autem Missa sit talis communicatio Sacramenti, servatur apud nos una communis Missa singulis feriis atq. aliis etiam diebus, si qui Sacramento velint uti, ubi porrigitur Sacramentum his, qui petunt.* Schmalcaldici verò articuli Missæ nomine intelligunt Missaticum sacrificium propitiatorium, siue incruentam oblationem pro vivis & mortuis, cuius in Aug. Conf. nec vola, nec vestigium apparet, imò, quæ ab August. Conf. æquè, ac à Schmalcaldicis articulis damnatur. Sic enim loquuntur Confessores: *Accessit opinio, quæ auxit privatas Missas in infinitum, videl. quòd Christus suâ passione satisfecerit pro peccato originis, & instituerit Missam, in qua fieret oblatio pro quotidianis delictis mortalibus & venialibus.* Hinc manavit publica opinio, quòd Missa sit opus, tollens peccata vivorum & mortuorum ex opere operato &c. De his opinionibus nostræ admonuerunt, quòd dissentiant à Scripturis sanctis & ledant gloriam passionis Christi.

Accedamus verò ad alterum exemplum, quo Dillingenses probare nituntur, in Augustana Confess. & Schmalcaldicis articulis contradictoria dogmata contineri. In eadē, inquiunt, *part. 2. art. Schmalcald. art. 4. de Papatu inter alia hæc habentur: Sancta Christiana seu Catholica Ecclesia consistere absq. isto capite (Pontifice Rom.) optimè potest, & constitisset certè rectius, ac melius cū ea ageretur, nisi Diabolus illud caput in medium projecisset & exaltasset. Et certum est, Papam nullius usus esse in Ecclesia, quia nullum Ecclesiasticum officium exercet, & necesse est, Ecclesiam permanere & consistere sine Papa.* Et infra. *Hæc doctrina præclare ostendit, Papam esse ipsum verum Antichristum, qui supra Christum sese extulit & evexit, quandoquidem Christianos*

non vult esse saluos sine sua potestate, qua tamen nibilest, & à Deo nec ordinata, nec mandata est. Hunc articulū de Papatu non tantum Confessionistae non expresserunt, sed contraria ei dixerunt, ut, quando ad Concilium à Rom. Pontifice congregandum, appellārent in p̄fāt. ad Carolū V. quando in fine articulorū fidei dixerunt, in ea doctrina seu Confessione tuā nibil interesse, quod discrepet à Scripturis, vel ab Ecclesia Catholica, vel ab Ecclesia Romana, quatenus ex Scripturis nota est. Et art. 7. abusuū de potest. Eccl. Tantum ptunt Confessionistae, ut Episcopi injusta onera remittant, qua nova sunt, & praeſer conſuetudinē Ecclesiae recepta. Fortasse initio quaedam Constitutiones factae habuerunt probabiles causas, quae tamen posterioribus temporib. non congruunt, apparet etiam, quasdam errore receptas esse. Quare Pontificia clementiae esset, illas nunc mitigare, quia talis mutatio non labefacit Ecclesiae unitatem. Nonne talibus verbis Rom. Pontificis potestatem in Ecclesiam Catholicam coram Cesare profitebantur? Sed nec hīc quidpiam occurrit, quod veram & realem contradictionem involvat. Schmalcaldici articuli Papam vocant Antichristum, hoc non pugnat cum Augustana Confessione, cum etiam ante exhibitam Confessionem Lutherus non semel in publicis scriptis Papam Antichristum salutārit tom. 1. Germ. Jen. f. 58. 178. 351. 414. 517. tom. 2. f. 60. 133. &c. Et ut caetera omnia sicco pede praeteream, ann. 1521. articulos viginti sex conſeſſit, in quibus Dominus noster Iesus Christus & Papa Romanus disſideant. Huic doctrinae Lutheri tantum abest, ut Confessio quidpiam contrarium proposuerit, ut eandem potius haud obscure confirmet. Quamvis enim totidem literis & syllabis Rom. Pont. in Conf. Aug. non vocetur Antichristus, tamen notā à Spiritu S. ad descriptionem Antichristi in sacris literis adhibitā, ab Augustana Conf. Pontifici Romano tribuuntur, videl. quod traditionibus,

*ditionibus, superstitionibus & constitutionibus suis ledat gloriam Christi, abneget justitiam fidei, traditiones suas præferat mandatis Dei, misceat potestatem gladii & Spiritus, quòd conatus fuerit contra omne jus transferre regna mundi & Imperatoribus Imperium adimere; quòd novos cultus instituat, conjugio hominibus interdicat, discrimen ciborum sub opinione meriti Ecclesie obtrudat, quæ omnia Antichristo in Scripturis tribui in Solis mensa positum. Quinimò Apologia Confessionis art. de Eccles. p. 194. exertis verbis asserit, de regno Pontificis Danielem capite undecimo fuisse vaticinatum, quo in loco de Antichristi regno Prophetam loqui in propatulo est. Et paulò post Apologia sic loquitur p. 241. *Propria est hac lex de perpetuo cœlibatu hujus novæ Pontificiæ dominationis, neque id abs re. Daniel enim tribuit hanc notam regno Antichristi, videlicet contentum mulierum.* Item p. 262. *Ad hac accessit horribilis profanatio Missarum, & alii multi impii cultus in templis. Hac est desolatio, quam Daniel describit. Ita beret in regno Pontificio cultus Baaliticus, hoc est, abusus Missæ, quam applicant, ut per eam mereantur injustis remissionem culpæ & pœnæ. Et videtur hic Baaliticus cultus unà cum regno Pontificio duraturus esse, donec Christus veniet adjudicandum, & gloriâ adventus sui perdet regnum Antichristi.* Num potuissent Confessores clariùs mentem suam de regno Papali, quòd sit regnum Antichristi, exponere? Pontificem non esse Ecclesiæ caput, nec potestatem ejus esse à Deo mandatam vel ordinatam, asserunt articuli Schmalcaldici. Assertioni isti minimè adversatur, quòd Confessores in præfat. Confessionis *ad Concilium à Papa congregandum* appellant. Neque enim Pontifici hanc Concilii convocandi potestatem jure competere asserunt, sed à Cæsarea Majestate Pontifici de facto hoc permitti, ut Concilium convocet, neque enim ex sua mente ibi loquuntur, sed Cæ-*

fareæ Majestatis verba *μικροῦς* recitant. Quando in fine articulo-
 rum fidei dicunt, *in doctrina seu Confessione suâ nihil inesse,*
quod discrepet à Scripturis, vel ab Ecclesia Catholica, vel ab Eccle-
sia Romana, quatenus ex Scriptoribus nota est, eo ipso minimè
 negant, Papam Romanum esse Antichristum, cùm ab Apo-
 stolo edocti sint, *Antichristum sessurum in templo Dei 2. Theſſ. 2.*
v. 4. hoc est, dominium in Ecclesiam sibi arrogaturum, nec
 tribuunt ei Monarchicam aliquam in Ecclesiam universam
 potestatem, quippe quam in Ecclesia Romana, Apostolicis
 temporibus vicina, minimè obtinuit; nec volunt de confes-
 sione sua judicium fieri debere ex doctrina & praxi hodiernæ
 Ecclesiæ Romanæ, sed antiquæ & primæ illius, quæ Chri-
 sti & Apostolorum temporibus vicina fuit, unde disertè ad-
 dunt, *quatenus ex Scriptoribus nota est.* Dilligentes hîc le-
 gunt, *quatenus ex Scripturis nota est,* quæ lectio, nisi sit sphal-
 ma quoddam Typographicum, adhuc clariùs nostram con-
 firmat responsionem. Quando *Pontificia clementia esse* di-
 cunt, *constitutiones quasdam mitigare*, itidem non tribuunt
 Pontifici summam & *αὐτοκρατορικὴν* in Ecclesia potestatem, sed
 eidem potiùs derogant, dum Tyrannidem & inclementiam ei
 propterea objiciunt, quòd pro constitutioniunculis humanis li-
 bertatem Ecclesiæ labefactantibus, tanquam pro aris & focus,
 imò magis pro focus, quàm pro aris pugnet, nec ullam mo-
 derationem vel mitigationem infirmorum habitâ ratione
 adhibeat. Loquuntur etiam Confessores ex hypothesi, si vel
 maximè potestas quædam jurisdictionis introducendi ejus-
 cernodi constitutiones in Ecclesiam Pontifici cõmpeteret,
 quam Romano-Catholici ei tribuunt, tamen clementiam in
 mitigandis illis constitutionibus adhibere deberet, neque
 cum Scribis & Phariseis *onera gravia & importabilia alligare*
& in

Et in humeros hominum ea imponere, atque interim ne digito quidemea movere Matth. 23. v. 4. Reliqua duo exempla, quibus in Augustana Confessione & articulis Schmalcaldicis contradiſtoria contineri probare ſatagunt, facilem habent explanationem. *Augustana Confessio*, inquiunt, *concedit dari, liberum arbitrium, ſic enim loquitur artic. 18. De libero arbitrio docent, quòd humana voluntas habeat aliquam libertatem ad efficiendam civilem juſtitiam Et diligendas res rationi ſubjectas. Sed non habet vim ſine Spiritu Sancto efficienda juſtitia Dei, ſeu juſtitia ſpiritualis, quia animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei, ſed hæc ſit in cordibus, cùm per verbum Spiritus Sanctus concipitur. Ad quæ verba Caroli Ceſaris Et Catholicorum Principum reſponſio talis fuit. In articulo 18. confitentur liberi arbitrii virtutem, quòd habeat libertatem ad efficiendam juſtitiam civilem, ſed non habeat vim ſine Spiritu Sancto efficienda juſtitia Dei, quæ Confessio acceptatur Et approbatur. Contrà verò in part. 3. artic. Schmalcald. artic. 1. damnatur dogma Catholicorum Doctorem, hominem habere liberum arbitrium faciendi bonum Et malum. Jam antè enim docuerat Lutherus de libero arbitrio aſſert. artic. 36. tom. 1. Witeb. fol. 117. col. 2. Liberum arbitrium poſt peccatum res eſt de ſolo titulo, Et dum facit, quod in ſe eſt, peccat mortaliter. Infelix liberum arbitrium. Juſtus in bono opere peccat mortaliter. Et ſimilia plura poſtea ſubjungit. Idemq; Lutherus in libro, quem contra Erafmum ſcripſit, de ſervo arbitrio, contendit, hominem propter ſcientiam Et voluntatem Dei tam bonum, quàm malum agere ex abſoluta neceſſitate. Inter alia eod. tom. 1. fol. 469. col. 1. ait: In rebus, quæ pertinent ad ſalutem, vel damnationem non habet homo liberum arbitrium, ſed captivus, ſubjectus Et ſervus eſt vel voluntatis Dei, vel voluntatis Satane. Sed & hæc apparens contradiſctio diſtinctionis fœdere conciliari poteſt.*

Augu-

Augustana Confessio concedit dari liberum arbitrium, videlicet in rebus naturalibus, politicis & æconomicis, in rebus humanæ rationi subiectis & ad inferiorem sphæram pertinentibus, in regenda externa disciplina & cavendis peccatis atrocioribus externis, sicut disertè additur, *humana voluntas habet aliquam libertatem ad efficiendam civilem justitiam & diligendas res rationi subiectas*. Articuli Schmalcaldici negant, dari liberum arbitrium, videlicet in rebus spiritualibus, in rebus supra humanæ rationis captum & vires hominis naturales politis, in interiori conversione & cordis mutatione efficienda, in rebus ad superiorem sphæram pertinentibus, sicut disertè additur in loco ex Luthero adducto. *In rebus, quæ pertinent ad salutem vel damnationem, non habet homo liberum arbitrium*. Sic ergò, quod verissimè a Rabinis pronunciatum, *nullam inveniri in Scripturis objectionem, ubi non sit medicamentum in latere ejus*, etiam ad Augustanam Confessionem suo modo applicari potest. Quo sensu *justus in bono opere dicatur mortaliter peccare*, & quid de libro Lutheri *de servo arbitrio* statuendum sit, alibi explicatur, hîc evidens ex Luthero adducemus testimonium, quòd in rebus externis & politicis humanæ voluntati libertatem minimè denegaverit. Sic enim scribit tom. 4. Jenens. Germ. fol. 345. *Habet homo ex propriis viribus liberam voluntatem faciendi opera externa, vel omitterendi, impellitur enim minis legis, potest ergò politicè bonus esse ex viribus propriis, divinitus ei concessis, quam Paulus justitiam carnis appellavit*.

Ultimum, quod Dillingenses afferunt contradictionis exemplum est dogma de transubstantiatione. In parte 3. inquirunt, *artic. Schmalcald. artic. 6. ita subnectitur: De transubstantiatione subtilitatem Sophisticam nihil curamus, quâ fingunt, panem*

panem & vinum relinquere & amittere naturalem suam substantiam, & tantum formam & colorem panis, & non verum panem remanere. Optimè enim cum Sacra Scriptura congruit, quòd panis adsit & maneat, sicut Paulus ipse nominat. Panis, quem frangimus. Et, ita edat de pane. Sed oppositam huic & planè Catholicam doctrinam de Sacrosancta Eucharistia expresserunt coram Cæsare Carolo articulo 10. Confessionis. Transubstantiationem in articulis Schmälcaldicis improbari concedimus, eandem verò in Augustana Confessione approbari negamus, imò pernegamus. Nec potest contrarium probari vel ex voce speciei articulo 10. Confessionis usurpata, vel ex approbatione hujus articuli à Carolo Cæsare & Principibus facta. Voce enim speciei Confessores designant visibilia & in externum oculorum sensum incurrentia Symbola, ac proinde speciem non substantiâ vacuum, sed solidam & cum speciei veritate conjunctam, in qua significatione hæc vocula usurpatur non solum à Patribus, (Ambrosius de iis, qui mysteriis iniciantur cap. 9. Theodoret. Dial. 2. ubi τὴν φύσιν καὶ τὸ εἶδος conjungit) sed etiam in ipsa Scriptura Luc. 3. v. 22. ac in eadem significatione Confessionem nomen speciei accipere patet ex Confessionis Apologiâ, in qua dicitur, corpus & sanguinem Christi exhiberi cum his rebus, quæ videntur. Adprobatio hujus articuli non fuit absolute & simpliciter facta, sed respectu doctrinæ de vera, reali & substantiali corporis & sanguinis Christi in Sacra Cœna præsentia. Pontificii enim in sua Confutatione hortati sunt nostros, ut transubstantiationem crederent, quod superfluum fuisset, si in verbis Confessionis eam contineri judicassent: ac Cochleus accusat Philippum, quòd in Apologia dicat, panem mutari, & tamen neget transubstantiationem. Quæ de Augustanæ Confessionis variatione & novi

articuli de omnipræsentia Christi hominis introductione Dillingenses subjungunt, ad ea in *Pupilla Saxonica, ejusdemq; Apologia* solidè & fundamentaliter est responsum, ideò actum agere supervacaneum judicamus. Possemus autem ἀντιτείνειν loco Pontificiis hoc opponere, *Concilii Tridentini auctoritate sublatâ, omnium aliorum Conciliorum decreta & totam fidem Christianam in dubium revocari posse, ac ab infallibilitate, hujus Concilii omnium dogmatum firmitatem pendere* Bellarminus audacissimo ore asserit lib. 1. de Sacram. cap. 25. §. ultimo, Itemque, *Omnes Catholicos sua ingenia atque judicia sponte ei submittere* lib. 3. de Justificat. cap. 3. *omnes libenter ei obædire* lib. 4. de amiss. grat. & statu peccati cap. 15. *illud, ut Magistrum, in omnibus sequi* lib. 1. de Justificat. cap. 12. *ejus vocem Ecclesia Catholica vocem salutare* lib. 5. de grat. & lib. arbitr. cap. 13. *qui ei non obædiunt, inter Catholicos non numerari* lib. 4. de amiss. gratiæ & statu peccati cap. 15. Res tamen ipsa ostendit, & in hoc Confessionis Catholicæ opusculo sexcentis exemplis demonstratur, multos Romano-Catholicos tum ante, tum post Concilium Tridentinum in scriptis suis propugnare ejusmodi dogmata, quæ in Concilio Tridentino damnantur, & vicissim ejusmodi dogmata repudiare, quæ in Concilio Tridentino propugnantur. Num propterea concedent, se Pacificationis Passaviensis beneficio excidisse? non arbitror. Desinant ergò nobis hoc objicere, quòd in se nolint admittere; ac quo jure contra se nosmet uti nolunt, eo nec ipsi contra nos urantur.

Tuæ verò Illustrissimæ Celsitudini, Princeps Illustrissime, Domine clementissime, hanc secundam libri secundi specialis Confessionis Catholicæ partem humiliter consecrare, ac nomini tuo celsissimo inscribere volui, imò debui, tum,

rum, ut nomine Academiæ hujus nostræ (cujus Patronum
 & Evergetam benignissimum Illustr. V. Cels. agit, & in qua
 per annos viginti publicè doceo) Illustrissimæ Vestræ Cels.
 subjectissimas gratias agerem, quòd non ita pridem unà cum
 fratre conjunctissimo, Illustrissimo ac Celsissimo Principe
 ac Domino, Domino *Johanne Philippo* Saxoniz, Juliz, Cli-
 viz ac Montium Duce &c. Domino meo clementissimo,
 Baronatum Rembdensem & prædium Apoldense fundatio-
 ni Academiæ assignate, ac proventus utriusque annuos unà
 cum dominio & jure proprietatis eidem benignissimè con-
 ferre haud fuerit dedignata, quod singulare & insigne benefi-
 cium grata posteritas ad decretorium usque seculi hujus diem
 æternis celebrabit laudum præconiis, ac summus rerum ar-
 biter temporalibus & æternis remunerabitur præmiis, cum
 ut Illustrissimæ Vestræ Cels. de felicitate, quæ Dei munere in
 hac vita ipsi obtigit, ac de præclaris animi & corporis doti-
 bus, quas divina benignitas largâ manu in eam contulit, gra-
 tularer, ac virtutes, quibus pollet heroicis & eximiis, aliorum
 notitiæ magis magisque insinuarem. Parentem Illustris. V.
 Celsit. sortita est Serenissimum, Illustrissimum ac Celsissi-
 mum Principem ac Dominum, Dn. *Fridericum V Vilhelmu*
Saxoniz Ducem, Landgravium Thuringiz, Marchionem
Misniz, Electoratus Saxonici per annos aliquot Administra-
torem eminentissimum, quem si quis veræ pietatis, antiquæ
Saxonicæ virtutis & fidei, adeoque boni & laudati Principis
exemplar, dum viveret, fuisse dixerit, nihil quidquam, quod
non omnium rectè sentientium suffragio munitum sit, in
medium protulerit. Præclarus & eximius Theologus D. Po-
lycarpus Liserus, testis auctoritatis, in Epist. dedicat. Harmoniz
Evangelicæ Chemnicianæ præfixa, ejusmodi de eo fert elo-
 gium:

gium: *Vel ipse livor, inquit, negare non potest, quod per Celsit. T. fidem & industriam, jam expurgatum est rursus, quidquid irædidi-
 doxaliam per fraudulentas machinationes malorum quorundam
 hominum in Ecclesiam Christi, in hisce regionibus invehi ceptum
 fuerat: quod item, Te Duce, redux facta sit vera pietas cum pu-
 riore animorum pabulo, ex sacris Israëlitis fontibus irrigato: quod
 præterea per Te sollicitè curatum sit, ut loca Judicii occuparent vi-
 ri non tantum justitiæ & Doctrinæ, sed etiam pietatis & veræ re-
 ligionis laude celebres: quod denique per Te omnes Scholæ inferio-
 res & superiores jam reflorescant, literarum, humanitatis & pie-
 tatis studia passim magno cum juvenutis fructu vigeant: sicq;
 studiosè caveatur, ne imminens barbaries totam terram occupet
 & pessundet. Quid multis opus? Es, Tu Princeps optime, Princeps
 pientissime, tam subditis tuis, quàm exteris, qui ad umbram tuam
 confugiunt, & sub ea animarum pabulum querunt, arbor genero-
 sa & fructuosa, qua hoc omnibus præstare cupit, ut & animo &
 corpori & fortunis ipsorum bene esse possit. Hæc ille. Rarum pro-
 fectò & illustre elogium, cujus æquè ac nominis & stemma-
 tis paterni genuinus heres es, Princeps Illustrissime, cùm pa-
 ternis vestigiis pressè insistas, sinceræ religioni ex toto corde
 addictus, pietatis non in labiis natæ, sed in cordis intimo ses-
 sitantis studio totus consecratus, ac virtutibus Principum de-
 centibus, ac tam paci, quàm bello convenientibus abundan-
 tissimè constipatus, Candorem apertum amas, hypocrisin ac
 fraudes detestaris. Justitiæ es amator, iniquitatis osor: à sub-
 ditis amari potius quæris, quàm timeri. Literatos quosvis &
 inter illos cum primis Ecclesiæ Doctores Parentis nunquam
 satis laudati, nunquam satis laudandi, exemplo singulari fa-
 vore & clementiâ complecteris, inter quos cùm & ego, infima
 licet, obtineam subsellia, perluam hi, fore, ut Illustris. V.*

Celsit,

Celsit, hanc chartacei muneris oblationem ex subjectissimè grato animo profectam, sereniorè fronte suscipiat, & quâ clementiâ me complexa fuit hætenùs, etiã in posterum complecti benignissimè pergat. Meo qualicunque loco non desinam, beneficia & toti Academiæ, & mihi ejusdem qualicunque membro præstita, grato ore & corde deprædicare, ac pro temporali & æterna Illustrissimæ Vestræ Cels. salute seriis & calidis votis Deum per omne adhuc reliquum vitæ tempus sollicitare. Dabam Jenæ Cal. Februarii Ann. 636,

• Illustr. Vestram Cels.

subjectissimè colens.

Johan. Gerhard, D.

AD AUTOREM

Votiva Acclamatio.

Papa revelatus, proprio & gladio jugulatus.

Christi ante adventum peccati hominem, *AntiChristum*,

Esse revelandum, Pagina Sacra docet.
Christi adventus erit propè, cum satis *AntiChristum*.

Esse revelatum, secula diesque probent.

Hussius è primis, & *Keisersbergius* olim

Monstrum illud Mundi prostituere plagis.

Successit, Domino, *Megalandus*, dante, *Lutherus*,

Successit stellis Solis imago vagis.

Dogmata subvertit forti is Papalia zelo,

Fraudes detexit totus & omnigenas.

Vis complementum? cedunt hæc puncta *Gerbarde*,

Per quem post mortem, credo, *Lutherus* ovat.

Namque ille errores Papalis Dogmatis omnes

Diluit, & fecit cuique patere dolos.

Quodque novum est, mentem Doctorum & verba retorfit;

Sic proprio intereunt Hæretici gladio.

En! *Confessio* adest, *Confessio Magna*, refertis

E Papistarum quæ cumulata Libris.

Viderunt similem non secula cuncta laborem,

Nec stragem passus Papa fuit similem.

Hoc erat in Fatis, quod coeperat *Hussius* olim,

Quodque *Lutherus* opus coeperat ætherium;

Quodque alii dubio coeperunt Marte, *Gerbarde*

Surgeret huic Marte ac Arte suprema manus.

Hoc

Hoc erat in Fatis, tenebris ut denique pulsus,
 Fulgeret Verbi lux, Fideique decus.
 Euge *Gerbarde!* doces veluti, sic perge docere,
 Atque auge veræ Relligionis opes!
 Euge *Gerbarde!* viges veluti, sic perge vigere,
 Et *Christo*, Domino vive vigeque Tuo!
 Et vives, si vita ullis est addita Libris,
 Hi Tecum vivent secula mille Libri.

I.

JOHANNES GERHARDUS.

*Das, omnis aspirat.**Das, non erras. Vige!*

Sensum divini *das* Verbi, & pandis abyssos
 Imas Scripturæ; Magne *Gerbarde*, Sacræ.
 Succum divini *das* Verbi, & dogmata promissæ,
Non erras, dio Flamine jutus agis.
 Mente animoque *vige!* Verbi dare perge Juventæ
 Et sensum & succum; mente animoque *vige!*

II.

JOHANNES GERHARDUS.

*omnis aspirat.**Anne rigore sudas?*

A*nne rigore* pio *sudas*, Divine *Gerbarde?*
 Næ *sudas*; Tua sic enthea scripta docent.
 Perge rigore pio sudare, *Gerbarde*; rigorem
 Ecce! beat dio Jova vigore pium.

Observantia & gratulationis ergo
 f.

M. Johannes Zeisoldus, in Inchyta Salana
Phys. Professor Publ. Cal. Octobr. 635.

SCHE

SCHEMATISMUS

PARTIS II. LIBRI II. SPECIALIS.

ARTICULUS VI. DE CLERICIS.

CAP. I. De vocatione Ministrorum Ec-		ptura sacra & primitiva Ecclesie sunt	
clesie.	pag. 1.	ignoti.	ead.
Thesis. Electio & vocatio Ministrorum jure		Ex hinc.	ead.
divino ad universam spectat Ecclesiam, nec		Antithesis.	ead.
poteest legitime fieri sine populi consensu &		Nostra sententia confirmatio.	27.
suffragio.	ead.	Eidem suffragatur.	
Ex hinc.	ead.	1. Quod agnoscunt, septenarium Ordinum	
Antithesis.	ead.	numerum Apostolica & primitiva Ec-	
Nostra sententia confirmatio.	2.	clesia fuisse ignotum.	22.
Eidem suffragatur.		2. Ex judaismi & gentilismi imitatione	
1. Canon Apostolicus 36.	3.	Ordines illos in Ecclesiam Christianam	
2. Pontificum quorundam Epistola & Sta-		introducos esse.	23.
tuta.	ead.	3. Patres modo plures, modo pauciores	
3. Quaedam Conciliorum decreta, Pontifi-		Ordines, quam septem numerare.	26.
cum Romanorum rescripta, & Patrum		4. Quod ipsimet de Ordinibus illis suis non	
dicta in Jus Canonicum relata.	ead.	consentiunt.	ead.
4. Quod agnoscunt, claves totius Ecclesia		Dissentiant enim. Primo, de Ordinum nume-	
esse traditas.	9.	ro.	ead.
5. a vocatione Ministrorum Magistratum		Secundo, de autore distinctionis Clericorum	
Christianum & populum olim non		in septem Ordines.	28.
fuisse exclusos.	ead.	Tertio, in questione, an omnes hi Ordines	
6. Concordata Gallie.	14.	sint Sacramenta.	ead.
7. Quaedam hypotheses ab Adversariis con-		CAP. III. De Episcoporum & Presbytero-	
cessa.	15.	rum discrimine.	ead.
Argum. Advers. Christus misit Apostolos sine		Thesis. Episcopi, quoad potestatem juridi-	
populi suffragio, Job. 20.	18.	ctionis Presbyteris jure divino non sunt su-	
CAP. II. De septem Ordinibus Clericorum.		periores.	ead.
	pag. 19.	Ex hinc.	ead.
Thesis. Septem Ordines Clericorum Scri-		Antithesis.	29.
		Nostra sententia confirmatio.	ead.
		Eidem	

<i>Eidem suffragantur. 1. quidam Canones Juris Canonici.</i>	30.	6. <i>Cardinales & Episcopi.</i>	56.
2. <i>Scholastici.</i>	32	7. <i>Scholastici.</i>	64.
3. <i>Cardinales Ecclesie Romanae.</i>	ead.	8. <i>Imperatores, Reges, Principes & eorum Legati.</i>	65.
4. <i>Alii Scriptores Pontificis, tum ante, tum post Lutherum.</i>	ead.	9. <i>Historici ac Poëte.</i>	68.
5. <i>quod Apostolica & primitiva Ecclesia consensum nobis largiuntur.</i>	36.	10. <i>Theologi & Juriconsulti.</i>	77.
6. <i>quod quorundam Romano-Catholicorum suffragium nobis largiuntur.</i>	37.	11. <i>quod agnoscere coguntur, coactionem Sacerdotum ad celibatum fructus afferre pessimos.</i>	91.
7. <i>quedam hypotheses Adversariorum.</i>	ead.	12. <i>quedam hypotheses Adversariorum.</i>	99.
8. <i>Dissensiones Adversariorum.</i>	39.	13. <i>in specie quadam Bellarmini hypotheses.</i>	103.
<i>Argum. Advers. 1. Solus Episcopus potest ordinare.</i>	40.	14. <i>Dissensiones Adversariorum.</i>	104.
2. <i>Episcopi idem sunt in Ecclesia, quod erant Pontifices in V.T.</i>	ead.	<i>Exceptiones Adversariorum ad nostra argumenta. 1. ad locum Apostolicum 1. Tim. 3. v. 2. sensum esse, quod Episcopus debeat esse unius Ecclesie Pastor.</i>	109.
3. <i>Patres docent, Episcopos succedere Apostolis.</i>	ead.	2. <i>unius uxoris virum intelligi, qui unam uxorem habuerit, non habeat.</i>	ead.
4. <i>Matth. 24. Quis putas, fidelis & prudens est servus, quem constituit Dominus super familiam suam?</i>	42	3. <i>intelligendos esse eos, qui a suis uxoribus abstinebant.</i>	111.
5. <i>1. Tim. 5. v. 19. Adversus Presbyterum, noli accusationem suscipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.</i>	ead.	4. <i>in prima illa Ecclesie infantia Apostolos propter paucitatem celibum castos fuisse, ut uxoratos viros in Episcopos eligerent.</i>	ead.
CAPUT IV. de conjugio Ministrorum Ecclesiae.	ead.	5. <i>consuetudinem, plures simul uxores ducendi, cum non amplius locum habuisset.</i>	ead.
<i>Thesis. 1. Celibatus non est jure divino sacris Ordinibus annexus, ut in illis constitui non possint matrimonium contrahere.</i>	ead.	6. <i>in loco parallelo 1. Tim. 5. v. 9. non posse intelligi unum mariti uxorem.</i>	112.
<i>Enchiridion.</i>	ead.	7. <i>Solum Theodoretum sic interpretari, quod Episcopus non debeat duas caritatis habere uxores.</i>	ead.
<i>Anchiebsis.</i>	43.	2. <i>ad locum 1. Tim. 4. v. 2. 1. Ecclesiam non simpliciter prohibere Clericis matrimonium, sed sub condicione, si velint esse Sacerdotes.</i>	113.
<i>Nostrae sententiae confirmatio.</i>	ead.	2. <i>notari eos, qui conjugium absolute damnant, ac primis Ecclesie temporibus vixerunt.</i>	ead.
<i>Eidem suffragantur. 1. Quidam canones Apostolorum.</i>	44.		3. <i>Apo-</i>
2. <i>Quidam Canones juris Pontificii.</i>	45.		
3. <i>Gratianus & Glossator Juris Canonici.</i>	52.		
4. <i>Canonista.</i>	54.		
5. <i>Pontifices Romani.</i>	55.		

3. *Apostolum loqui de absoluta & simplici prohibitione conjugii absque ulla exceptione in omni tempore & in omni genere personarum.* ead. 123.
3. *ad locum 1. Cor. 9. v. 5. ex. Apostolum non loqui de uxoribus, sed de piis feminis, quae sequebantur Apostolos & eis ministrabant.* ead. 124.
4. *ad locum 1. Cor. 7. v. 2. exc. 1. Apostolum loqui de conjugatis, qui, cum in paganismum uxores duxissent, post conversionem ad fidem dubitabant, an uxoribus suis deberent.* 114.
2. *Apostoli verba intelligenda de illis, qui non sunt vincentis votorum ligati.* ead. 115.
5. *ad locum Hebr. 13. v. 4. ex. Apostolum non indicando, sed imperando hoc dixisse.* ead. 116.
6. *ad argum. quod coactio ad celibatum causam det nefariis libidinibus excip. non tot concubinos & impuros esse inter Ecclesiasticos, quos haeretici dicunt.* 115.
7. *ad exemplum Apostolorum ex. Apostolos omnia reliquisse, & in omnibus etiam uxores.* ead. 116.
- Argum. Advers. 1. ex Luc. 21. v. 34. Videte, ne corda vestra graventur curis hujus vitae.* 116.
2. *ex Dent. 32. v. 9. Qui dixerunt patri suo & matri nescio vos, & filios ignoraverunt.* ead. 117.
5. *ex 1. Tim. 3. v. 8. Oportet Episcopum esse continentem.* 117.
4. *ex 2. Tim. 2. v. 4. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* 119.
5. *ex 1. Cor. 7. v. 7. ubi conjugati jubentur vacare ad tempus ab opere nuptiarum, ut orationi possint insistere.* 121.
6. *ex Matth. 19. v. 29. Qui reliquerit uxorem, senarium accipiet; ex Luc. 14. v. 26. Qui non odoris uxorem, non potest esse meus discipulus.* 123.
7. *In V. T. continentia requisita fuit ab iis, qui Deo propinquaturi, vel rem sacram tractaturi erant. Ex. 18. 19. 28. 1. Reg. 21. 1. Paral. 24. Luc. 1.* ead. 125.
8. *Conjugium vehementer impedit munia Ecclesiastica.* 125.
9. *ex 1. Tim. 3. v. 4. Episcopus debet habere filios subditos cum omni castitate.* 126.
10. *ex Concilio Nivoni can. 3. ubi Clerici prohibetur cohabitatio mulierum.* ead. 127.
- Thesis 2. Non sunt excludendi à Ministerio, qui defuncti priore conjugio nuptias iterant.* 127.
- "Enduris & Aviduri."* ead. 129.
- Nostri sententia confirmatio.* 129.
- Eisdem suffragatur 1. quod agnoscunt, non esse prohibitum Christianis, iterare nuptias post prioris conjugii obitum.* 130.
2. *quedam hypothesis Adversariorum.* ead. 131.
- Argum. Advers. 1. Apostolus 1. Tim. 3. v. 2. requirit, ut Episcopus sit unus uxoris maritus.* 133.
2. *Nuptiae secundae sunt signum incontinentiae.* 134.
3. *Clericos ideo oportet à secundis nuptiis esse liberos, ut possint hortari ad continentiam.* ead. 135.
4. *Clericorum conjugium debet significare uniti Christi cum una Ecclesia conjunctionem.* ead. 136.
5. *Ecclesia ubiq. & semper hoc observavit, ut bigamos excluderet ab ordinatione.* 137.

CAPUT V. de ordinatione Clericorum. 136.
Thesis.

Thesis. Persona Ecclesiastica à potestate civili
Magistratus non sunt absolute & sim-
pliciter exempti, sed certo modo eidem sub-
jecti. ead.

Antithesis. ead.

Antithesis. 138.

Nostre sententia confirmatio. 139.

Eidem suffragantur. 1. Quotquot agnoscunt,
Pontifici Romano non competere sum-
mum dominium temporale in Impe-
ratores, Reges & Principes; nec con-
venire Ecclesiasticis personis jurisdic-
tionem politicam. 140.

2. Imperatores, Reges & Principes. ead.

3. Quidam Episcopi Romani. 141.

4. Bernhardus. 144.

5. Quedam Capitula Juris Canonici,
Gratianus & Glossator. ead.

6. Praxis superiorum temporum. 145.

7. Scholastici & recentiores Theologi. 147.

8. Juris Consulti & Historici. 150.

9. Quedam hypothèses Adversariorum,
praesertim Bellarmini. 151.

10. quod insignium Clericorum suffragium
nobis largiuntur. 152.

11. Diffensiones Pontificiorum. 153.

Exceptiones Advers. ad nostra argumenta. 1.
ad exemplum Salomonis, exc. factum
narrari, non probari. 155.

2. ad exemplum Christi didrachmam sol-
vendi Matth. 27. exc. intelligendum hoc
de didrachmo, quod imposuerat Deus
sclis Israel ubi templis. ead.

3. ad locum Apostolicum Rom. 13. v. 1. exc.
Apostolum de omni potestate loqui, tam
spirituali, quam seculari. 156.

4. ad exemplum Pauli provocantis ad Ce-
sarem Act. 25. v. 10. exc. cum temporis
Principi adhuc fuisse Esauicos. 158.

Argum. Advers. 1. Josephus eximit Sacerdo-

tes Egyptiorum Gen. 47. & Artaxerxes

Sacerdotes Israeliticos. 1. Esdr. 7. ead.

2. Levite soli Pontifici suare subiecti. Num.

3. 159.

3. Clerici pertinent ad familiam Christi;
filii autem liberi sunt. Matth. 17. ead.

4. Potestas Ecclesiastica eo modo se habet
ad secularem, quo modo Spiritus ad
carnem. 160.

5. Clerici ad obsequium solius Dei sunt
consecrati 161.

6. Sacerdotes vocantur Pastres & Paster-
res. ead.

CAPUT VI. de officio Clericorum. 162.

Thesis. 1. Episcopi debent ipsimet docere popu-
lam fidei suae commissum, non conduci-
tibus Presbyteris ac Vicariis uti. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragantur. 1. Quidam Canones Ju-
ris Pontificii. 163.

2. Quidam Pontifices Romani & verbis
& factis. 165.

3. Concilia. 166.

4. Imperatores & Status Imperii. ead.

5. Bernhardus. 167.

6. Thomas de Aquino. ead.

7. Episcopi, Theologi & alii Scriptores
recentiores. ead.

8. quod agnoscunt, scientiam Scriptura-
rum in Episcopo requiri. 174.

Thesis 2. Episcopi non debent bella gerere. 1.
ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragantur. 1. Canon Apostolicus 28.

ead.

2. Pontifices Romani & Jus Canonici. 176.

3. Con-

3. Concilia & Episcopi. 178. 4. Bernhardus. ead. 5. Scholastici. ead. 6. Dynasta politici. 179. 7. Varii Scriptores Ecclesiastici & politici. ead. 8. Infelix bellorum Episcopatum exitus. 183. Appendix hujus articuli, in qua continentur. 1. Querele. 185. 1. quod pro precio à Presbyteris soluto Episcopi ipsis concedant Concubinas. ead. 2. quod Ecclesiastica officia committant indignis. 186. 2. Calumnias. 1. Generales. 188. 1. quod simus Arianis. ead. 2. quod Episcopis conjugium esse necessarium statuamus. ead. 3. quod Carolstadius primus apud nos uxorem duxerit. 190. 4. quod Marfilii Paduani sententiam amplectamur. ead. 5. quod nostri Ministri non sint veri Pastores, cum non sint ordinati ab Episcopo. ead. 6. sed sint ordinati ab hereticis. 192. 7. nec sint ordinati à tribus Episcopis. 193. 8. quod extraordinariam vocationem Luthero tribuamus. ead. 9. quod præceptum ab Apostolo statuamus, ut quisq. uxorem habeat. ead. 10. quod in Aug. Conf. falsò statuamus, ante annos quadringentos primum legem celibatus esse Clericis impositam. 194. 11. quod legem celibatus in nullo Concilio reperiri falsò statuamus. 196. 12. quod falsum discrimen potestatis Ec-	clesiastica & politica introducamus. 197. 13. quod ad pueros & mulierculas jus Sacerdotii transferamus. ead. 14. quod jus vocandi Ministros Ecclesie soli Magistratus tribuamus. ead. 15. quod novum nomen Superintendentie usurpemus. ead. 16. quod doceamus homines, ut secundum Naturam vivant. 198. 17. quod cum Acephalis doceamus, nullos superiores esse agnoscendos. ead. 18. quod nullam distinctionem inter Clerum & populum admittamus. 199. 19. quod nullam Ecclesiasticam superioritatem agnoscamus. ead. 2. Speciales contra Lutherum ead. 1. quod potestatem docendi faceris omnib. Christianis communem. ead. 2. quod Doctoralem dignitatem, tanquam novam vocationis speciem excogitarint. 200. 3. quod etiam feminas ad Ministerium eligi debere docuerit. ead. 4. quod ordinationem Ministrorum Ecclesie ad profanos Principes & Laicos Magistratus pertinere docuerit. 201. 3. Opiniones absurde, falsæ & erroneæ. ead. 1. Scripturam Ministros Ecclesie vocare Clericos. ead. 2. Populum non debere in Pseudo Prophetas inquirere. 202. 3. Populum debere quidem inquirere in Ecclesia doctores, sed juxta hanc regulam, an doceant prædecessoribus suis conformia. ead. 4. Pastori ordinario, etiam erranti, attendendum. 203. 5. pex uxorem 1. Tim. 3. v. 2. intelligi Ecclesiam. ead. 6. 1. Cor.

6. 1. Cor. 9. v. 5. non agi de uxori- bus. ead.
7. Quotquot Episcopi sanctissimi hactenus fuerunt, omnes fuisse continentes, h. e. celibes. 204.
8. Apostolos post vocationem ad Christum officio conjugali renunciasse. ead.
9. conjugium pugnare cum sanctitate & mundicia a Ministris Ecclesie requisita. 205
10. Ministros conjugatos servire mundo per mulierem. ead.
11. Gravius peccare Sacerdotem, si uxorem ducat, quàm si fornicetur aut domi concubinam aliat. ead.
12. Conjugium Sacerdotum non esse conjugium sed sacrilegium. 206.
13. In Episcopo magis prohiberi bigamiam, quàm concubinatum & adulterium. 207.
14. majus esse peccatum, si Sacerdos uxorem ducat, quàm si cum brutis animalibus libidinem exercent. ead.
15. inferiores Ministros non esse proprios Pastores. ead.
16. gubernationem Ecclesie faciliorem esse, quàm gubernationem Reipubl. ead.
17. Paulum fuisse consecratum, ordinatum & emissum per homines. ead.
18. Pontifices Romanos non aliud Sacerdotium habere, aut aliud sacrificium offerre, quàm Christus habuit. ead.
19. Principib. non competere Prelatorum investituram. 208.
20. dari Canonicos irregulares. ead.
21. eum, qui post ordinationem in lapsum ceciderit, nullum Sacerdotis gradum in posterum adipisci posse. ead.
22. pro fornicatione Ministrum non esse ab officio deponendum. ead.
23. adhuc in N. T. decimas jure divino personis Ecclesiasticis deberi. 209.
24. Secundo matrimonio junctos non posse ad officium Ecclesiasticum promoveri; eos, qui concubinas habuerunt, promoveri posse. 210.
25. longe prestare Christi Sacerdotes Regibus & Principibus. ead.
26. castum & oscula in Laicis quidem, non autem in Clericis, esse preludia continentie. 211.
27. Exorcistarum Ordinem ab exorcismis Judaeorum probari posse. ead.
28. ab initio Ecclesie Sacerdotes & Monachos coronatos & tonsos fuisse. 212.
29. Christum ideo ad nuptias venisse Joh. 2. v. 2. ut Johannem desponsatum, licet virginem, abduceret. 214.
30. seculares Episcopos creari posse. ead.
31. veros & legitimos Episcopos non posse errare. ead.
32. Ecclesiasticos Doctores esse earundem rectores & gubernatores. 215.
33. definiendum esse certum annorum vitae numerum in iis, qui ad Ministerium ordinandi. ead.

ARTICULUS VII.

DE MONACHIS.

- CAPUT I. de origine Monasteriorum. 216. "Indurc.
- Thesis. Monasteria, qualis in Papatu viget, Antihesis. ead.
- est inventum humanum, non institutum, Nostra sententia confirmatio. ead.
- divinum. ead. Eidem suffragatur s. quòd quidam agnoscunt, rdines

- Ordines Monachorum temporib. Christi & Apostolorum fuisse ignotos.* 217.
2. quod Pontifices Religionem illam confirmarunt, vel etiam reprobaverunt ac novas institui prohibuerunt. 220.
3. quod agnoscunt, Monachorum institutum à gentilib. acceptum esse. 222.
4. ab Essenis, Judeorum Sectariis, hoc vitæ institutum promanasse. ead.
5. ab hereticis Monachos quendam mutatos esse. 223.
6. quod non consentiant, quo tempore ceperit Monachatus in Ecclesia. ead.
- Argum. Advers. 1. Enos Patriarcha Gen. 4. instituit peculiarem cultum & perfectionem supra religionem vulgi.* ead.
2. Num. 6. habemus vota Nazæorum, qui se ipsos Domino consecraverunt. 224.
3. Jerem. 35. v. 2. Rechabite Monachorum figuram gesserunt. ead.
4. Monastice originem accepit ab Elia & Johanne Baptista. ead.
5. Christus Matth. 16. v. 24. invitat Religiosos ad crucis vexillum. 225.
6. Act. 4. v. 32. Primi Christiani vitam cenobiticam instituerunt. 226.
- CAPUT II. de Monastice statu.** 227.
- Thesis. Monachatus non est status perfectionis.* ead.
- Ensis.* ead.
- Antithesis.* ead.
- Nostre sententia confirmatio.* 228.
- Eidem suffragatur. 1. quod quidam agnoscunt, Monachatum non esse statum perfectionis.* 229.
2. quædam hypotheses Adversariorum 234.
3. quod agnoscere coguntur, Monachatum hodiernum plurimum defecisse ab institutis veterum. 237.
4. quod mulierum publice quærela resten-

- tur, statum Monasticum à prima origine plurimum degenerasse, ac multis modis corruptum esse. 251.
- Argum. Advers. 1. Os. 2. v. 14. Ducam eum in solitudinem & loquar ad cor ejus.* 279.
2. Per tria vota Monastica, paupertatis, continentie & obedientie, remouetur omnis impedimentum divini amoris, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum & superbia vitæ. 280.

CAPUT III. de Consiliis Evangelicis. ead.

Thesis. Nec Christus nec Apostoli præscripserunt in Evangelio nova consilia perfectionis. ead.

Ensis. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententia confirmatio. 281.

Eidem suffragatur. 1. quod quidam agnoscunt, legem Dei in hujus vitæ infirmitate non posse à vobis perfecte impleri. 282.

2. quod agnoscunt, bonis operibus renatorum aliquam imperfectionem & immunditiam adherere. ead.

3. nos non tantum posse Deo reddere, quantum debemus, ead.

4. quod Thomam, Anselmum & Gerson in usitata doctrina illorum temporum de consiliis quædam mitigarunt. ead.

5. quod agnoscunt, quædam esse præcepta, quæ pro consiliis venduntur. 283.

Argum. Adversar. 1. ex concione Christi Matth. 5. ubi perfectiora opera à Christo præscribi videntur quam quæ à Moise in lege fuerunt requisita. ead.

2. ex Esai. 56. v. 4. Non dicat Eunuchus. Ego lignum aridum. 284.

3. ex Sap. 3. v. 13. Felix sterilis & incoquinatus. 285.

4. ex Matth. 23. 8. ubi inter fructum centesimæ, sexagesimæ, & tricesimæ distinguitur. 286.

5. etc

5. ex *Matth. 19. v. 12.* Sunt Eunuchi, qui se castrant propter regnum caelorum. Qui potest capere, capias. 287.
6. ex eodem cap. v. 21. Vende, quae habes, & da pauperibus. 288.
7. ex 1. *Cor. 7.* Bonum est homini, mulierem non tangere. Bonum est homini sic esse: Solutus es ab uxore, nolui querere uxorem. 290.
8. ex 1. *Cor. 9.* ubi Paulus ostendit, se plus fecisse, quam preceptum sibi erat. 292.
9. ex *Apoc. 14.* Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. 293.
10. ex *Joh. 13. v. 34.* Mandatum novum do vobis, ut diligatis vos invicem, sicut dilexi vos. 295.
11. ex *Luc. 10. v. 35.* Quotcumque supererogaveris, reddam. 296.
- CAPUT IV. de votis Monasticis.** ead.
- Thesis generalis.** Vota Monastica, quae hodie in Papatu vigent, non sunt approbanda. ead.
- Ead. v. 1.* ead.
- Antithesis.* 297.
- Nostra sententiae confirmatio.* ead.
- Eidem suffragantur.* 1. Querele de corrupto Monastico hodierna sunt. 299.
2. qui vota illa Monastica non admodum probant. ead.
3. qui agnoscunt, vota illa Apostolica & primitiva Ecclesiae fuisse ignota. 300.
4. fiduciam gratiae divinae & remissionis peccatorum non esse in votis illa Monastica collocandam. ead.
5. quaedam hypotheses Adversariorum ead.
6. quod pugnant in docent, videlicet paupertatem & virginitatem esse consilia Evangelica, & tamen votis ad ea se obstringunt. 301.
- Thesis Specialis.** 1. Votum paupertatis Monasticum, prout hodie in Papatu viget, non est approbandum. 302.
- Ead. v. 1.* ead.
- Antithesis.* ead.
- Nostra sententiae confirmatio.* ead.
- Eidem suffragantur.* 1. quod Monachos Mendicantes plurimi jam olim infecti sunt. 303.
2. quod agnoscunt, Monachos paupertatem professos omnibus abundare, ab ipso Deo & hominibus illudere. 306.
3. Mendicantes Reipubl. & cum primis veris pauperibus esse onerosos. 306.
4. perfectionem non consistere in Monastica illa paupertate. 307.
5. quaedam hypotheses Adversariorum ead.
- Argum. Advers.* 1. *Matth. 5.* Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsarum est regnum caelorum. 308.
2. *Matth. 10. v. 9.* Nolite possidere argentum nec aurum &c. 311.
3. *Matth. 19.* Si via perfectus esse, vende, vende quae habes. 312.
4. Christus non habuit, ubi caput reclinaret, *Matth. 8. v. 20.* vixit ex elemosynis *Luc. 8. v. 2.* fuit mendicus & pauper. ead.
5. *Luc. 14. v. 33.* Qui non renunciat omnibus, quae possides, non potest esse meus discipulus. 314.
- Thesis specialis.** 2. Votum obedientiae Monasticum, prout hodie in Papatu viget, non est approbandum. 315.
- Ead. v. 1.* ead.
- Antithesis.* ead.
- Nostra sententiae confirmatio.* 316.
- Eidem suffragantur.* 1. qui agnoscunt, Monasticum esse inventum humanum, non divinum. 317.
2. qui vota Monastica non admodum probant. 317.
3. quaedam hypotheses Adversariorum ead.
- Argum. Advers.* 1. *Jerem. 35. v. 18.* laud.

- & remunerantur à Deo filii Jonadab, qui, ut obedirent patri suo, non bibe-
 bant vinum, non ferebant agros, non
 habebant domos. 318.
 2. *Matth. 16. v. 24. Qui vult venire post
 me, abneget seipsum.* ead.
 3. *Luc. 10. v. 16. Qui vos audit, me audit. Hebr.
 13. 17. Obedite Prepositis vestris.* 320.
Thesis specialis. 3. Votum calitatus Monasti-
cum, prout hodie in Papatu viget, non
est approbandum. ead.
 "Endus. ead.
Antithesis. 321.
Nostra sententia confirmatio. ead.
Eidem suffragatur. 1. quod quidam agnoscunt,
continentie virginatis donum non
esse omnibus commune, sed illis, quibus
peculiariter à Deo datur, proprium.
 324.
 2. quod de coactis ac votivi calitatus nefa-
 riis fructibus conqueruntur. 326.
 3. quedam hypotheses Adversariorum.
 ead.
Exceptio Adversariorum, ad locum 1. Cor. 7.
v. 9. Paulum tentatum fuisse stimulis
carnis, nec tamen uxorem duxisse. 330.
Argum. Advers. 1. Jephtha filiam suam per-
petua virginitati devovit. Jud. 11. v. 39.
 331.
 2. *2. Maccab. 3. v. 19. mentio fit reclusarum*
Virginum in templo. 332.
 3. *2. Maccab. 14. v. 38. Razias multis tem-*
poribus continentie propositum tenuit
in Judaismo. 333.
 4. *Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui se castra-*
verunt propter regnum salorum. ead.
 5. *B. Virgo amisit votum continentie, dicit*
enim virum non cognosco. 334.
 6. *Act. 21. v. 9. Philippo Evangelista fue-*
runt quatuor filia virginis. 339.
 7. *1. Cor. 7. v. 37. Qui statuit, servare filiam,*
suam virginem, bonè facit. ead.
 8. *1. Tim. 5. v. 11. Vidua volentes nubere pri-*
mam fidem fecerunt irritam. 340.
 9. *Promissio generalis data. Luc. 11. v. 9.*
Petite & accipietis. Job. 14. v. 13. Quod-
cumq; petieritis Patrem in nomine meo,
hoc faciam. 341.
Thesis specialis. 4. Votum continentie in ju-
nioribus non est probandum. ead.
 "Endus. ead.
Antithesis. ead.
Nostra sententia confirmatio. 342.
Eidem suffragatur. 1. quod quidam Pontifices
& Concilia à Pontificibus approbata
negant, in quacumq; etate licere votum
continentie suscipere, in qua sit usus li-
beri arbitrii, sed certos annos defi-
niunt. 343.
 2. quod quidam vota juniorum impro-
 bant. ead.
 3. quedam hypotheses Adversariorum.
 344.
Argum. Bellarm. 1. Thren. 3. Bonum est ho-
mini, si portaverit jugum ab adolescen-
tia. 345.
 2. *Matth. 19. Sinite parvulos ad me veni-*
re. 346.
Thesis specialis. 5. Non licet filiis, in viris pa-
rentibus religionem, ut vocant, sive vi-
ram Monasticam vovere. ead.
Antithesis. ead.
Nostra sententia confirmatio. 347.
Eidem suffragatur. 1. c. Si qui dist. 30. 348.
 2. *Durandus Episcopus Mimatensis.* ead.
 3. quedam hypotheses ab Adversariis con-
 cesse. ead.
Thesis specialis. 6. Votum perpetue continen-
tie in conjugatis probari nequit. 350.
 "Endus. ead.
 An-

Antithesis. ead.

Nostre sententiae confirmatio. ead.

Eidem suffragatur. i. quod quidam agnoscunt, donum continentiae non esse in potestate eorum omnium qui illud petunt atque expetunt. 351.

2. quod quidam non obscure votum perpetuae continentiae in conjugatis improbant. ead.

3. quod concedunt, votum continentiae non posse tollere vinculum conjugii, sed tantum cohabitationem quodam thorum conjugalem excludere. ead.

4. *Ordinatio in textu Apostolico 1. Cor. 7. v. 5. nisi ex mutuo consensu, esse limitationem generalem, quae adhuc hodie locum habeat.* 352.

5. quod Bellarminus probare nititur, matrimonium ratum, etiam quoad vinculum, solvi per religionis professionem. ead.

6. quod dictum Apostolicum 1. Cor. 7. v. 2. accipiunt de personis maritatis. ead.

7. quod statuunt, per copulam conjugalem conjuges fieri carnem unam. ead.

Argum. Bellarm. Multis sanctorum exemplis votum perpetua continentia in conjugibus confirmari potest. 353.

Thesis specialis 7. Per vota solennia non solvitur matrimonium ratum. ead.

Expositio. ead.

Antithesis. 354.

Nostre sententiae confirmatio. ead.

Eidem suffragatur. i. quidam Canones Juris Pontificii conjugia post votum contracta dissolvi prohibentes. 355.

2. quidam recentiores Pontificii, isidem statuentes, connubia post votum contracta non debere solvi. 356.

3. quaedam hypocheses Adversariorum ead.

4. quod fatentur, pro nostra sententia praesto esse gravissima argumenta. 358.

5. quod nullo Scripturae dicto, sed solo Ecclesiae testimonio Adversarii in hac questione nitantur. ead.

6. quod infirmitatem argumentorum suorum ipsimet agnoscant. ead.

7. quod fatentur, vera post matrimonium contracta, a veteribus non fuisse habita pro irritis. 359.

8. dissensiones Adversariorum. ead.

9. quod veteris Ecclesiae suffragium nobis largiuntur. 361.

Appendix hujus articuli, in qua continentur.

1. *Querela.* Conqueruntur Adversarii falso sibi tribui, quod statuunt, vitam Monasticam mereri justificationem & remissionem peccatorum, equiparari Baptismo & applicatam aliis eos salvare. ead.

2. quod puella & adolescentes, priusquam judicare possunt, persuadentur ad votum. ead.

3. quod perfectionem collocent in deferendis officiis civilibus. 362.

4. verborum lenociniis ac blanditiis incautos ac rerum imperitos inescant, ut judicio nondum maturo ac viribus nondum satis exploratis celibatum doceant. ead.

2. *Calumnie. 1. Generales.* ead.

1. Mendacium esse, quod Monasteria olim fuerint Scholae sacrarum litterarum & aliarum disciplinarum. ead.

2. Mendacium esse, quod Catholici dicantur asserere, vota Monastica equiparari, imò preferri Baptismo. ead.

3. Lampertianorum heresim, quod vota esse libera. 363.

4. *Vota in N.T. simpliciter à nobis statui prohibita.* ead.
5. *Hæresin Circumsellionum à nobis fove-
ri, propterea quòd Religiosis liberum
permittamus uxores ducere.* 368.
6. *Affines nos esse Lucio Episcopo Ariano,
qui bestiarum proprium esse dicebat, in
desertis locis vivere & eremos erigere.*
ead.
7. *quòd Monasteria à nostris evertan-
tur.* ead.
8. *quòd nemo prorsus inter nos habeat do-
num continentie.* 369.
2. *Speciales. 1. quòd Lutherus asserat, Ec-
clesiam primitivam & N.T. in totum
ignorassee cuiusvis rei votenda usum.*
ead.
2. *quòd Melancthon falso asserat, tem-
pore Augustini Monasteria fuisse libe-
ra Collegia, non astricta ullis votis.*
ead.
3. *Opiniones absurda & erronea.* 370.
1. *Henochum fuisse Monachum, inòd Ar-
chimandritam.* ead.
2. *Heliam, Heliseum ac Prophetarum fi-
lios fuisse in Ordine Monachorum.*
ead.
3. *Duos Monachorum Ordines, Francisc-
canum ac Dominicanum ex Zach. 11. v.
7. probari posse.* ead.
4. *Promissionem Deo in Baptismo factam
non esse votum.* ead.
5. *Apostolum tentatum fuisse magnis &
diuturnis stimulis carnis.* 371.
6. *Omne, quod sit ex voto, etiamsi alioqui
non sit præceptum à Deo, tamen esse
verè & propriè cultum Dei.* ead.
7. *Sanguinem Christi expiasse & abluisse
peccata nostra, non sine instrumento-
rum interuentu, in quibus & professio-*
*nis religiosa externa indicia, cilicium, &
vestitus Monasticum, consue.* ead.
8. *approbanda esse vota, si femina vo-
veret, se in die Sabbathi ab omni opere
servili cessaturam ob Deipare cultum;
aut si votum faceret de edendis carni-
bus ob cultum S. Johannis aut Lauren-
tii.* ead.
9. *Papam declarare posse, quæ vota non
obligent.* 372.
10. *Monialibus permittum concionari.*
ead.
11. *novos quotannis institui posse Mona-
chorum Ordines.* ead.
12. *Monachis licitum esse, urbes & pagos
perreptare.* 373.
13. *ἡγάγει significare votum, ὁρῶντιν
orationem.* ead.
14. *Religiosum non posse clauistro exire ad
subueniendum patri.* ead.
15. *Eum, qui semel habitum Ordinis Mo-
nastici suscepit, non posse in fide erra-
re aut deficere.* 374.
16. *Holocausto V.T. succedere in nova le-
ge professionem religionis approbare.*
ead.
17. *Monachorum sanctitatem esse vera
Ecclesie notam.* ead.
18. *Matrimonium ratum, non consum-
matum, per solennem religionis profes-
sionem alterius conjugum dirimi.* 375.
19. *Non esse locum salutis, nisi mundum
relinquamus (& in Monasterium in-
grediamur.* ead.
20. *Singulare meritum in eo esse, quòd Re-
collecti & Capucini nudis pedibus am-
bulent.* ead.
21. *Ungues Francisci tentationes propello-
re.* ead.
22. *Cocam Monachorum erga Abbates, &
obedien-*

ARTICULUS VIII.

DE LAICIS.

CAPUT I. de officio Magistratum in negotio religionis. 377.

Thesis. Magistratus Christianus ac pius non potest nec debet à cura sacrorum & iudicio de controversiis religionis excludi. ead.

Exdus.

ead.

Antithesis.

378.

Nostra sententia confirmatio.

379.

Eidem suffragantur. 1. Pontifices Romani & Jus Canonicum à Pontificibus confirmatum. 380.

2. Imperatores, Reges ac Principes. 382.

3. Scriptores Ecclesiastici & politici. 383.

4. quedam hypothesis Pontificiorum. 390.

5. quod quidam agnoscunt, convocacionem Conciliorum pertinere ad Magistratum. ead.

6. Magistratum Christianum non posse nec debere à vacatione Ministrorum Ecclesie excludi. ead.

7. Christianis non solum permissum, sed etiam mandatum esse, ut ex Scriptura sacra de doctrina Pastorum iudicent. ead.

Argum. Advers. Principes & Magistratus secularis vendicantes sibi cognitionem

de religionis doctrina sunt similes Iste, qui adolendo thymiam iram Domini contra se succedit, & seprâ percussus est. 2 Reg. 15. 391.

2. Principes collocantur in ovium numero. ead.

CAPUT II. de abolitione librorum hereticorum. 392.

Exdus.

ead.

Antithesis.

393.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragantur quedam hypothesis Adversariorum. ead.

1. Ecclesiam uti hereticis ad probationem doctrinae suae. ead.

2. Nec à Rom. Pontificibus, nec ab ulla Synodo unquam fuisse omnino prorsusque prohibitum, ne hereticorum scripta legerentur. ead.

3. Gentilium libros posse legi in Ecclesia. 394.

4. quod hereticorum nemine appellante omnes, qui doctrina Rom. Ecclesie quoquo modo contradicunt. 396.

5. quod status Pontificii in abolitionem librorum Lutherianorum non simpliciter consenserint. 397.

6. Hereticorum errores aliunde quorundam libris integrè aut certò

- non posse. *ead.*
7. quòd Job. Fluffius prolixè probat, libros hereticorum non esse simpliciter abolendos. *ead.*
8. quòd in Luthero combustionem Juris Pontificii improbens. 401.
9. quòd concedunt, tempore Hieronymi nondum fuisse receptum; ut Catholici à legendis hereticorum libris in universum arcerentur. *ead.*
10. Diffensiones Pontificiorum. *ead.*
- Appendix hujus articuli, in qua continentur.*
1. *Querela. Conqueruntur Adversarii. 1. per calumniam sibi tribui contemptum Magistratus politici.* 403.
2. quòd doceant, hereticis non esse fidem servandam. 407.
2. *Calumnie. 1. Generales.* *ead.*
1. quòd obedientiam Principib. secularibus & Imperatoribus derogemus. *ead.*
2. quòd presumta Spiritus unctio docuerit Lutheranos, non esse parendum Imperatori Ferdinando. II. *ead.*
2. *Speciales. 1. quòd Anabaptiste erroris de civili Magistratu occasionem sumserint ex verbis Lutheri in lib. de capt. Babyl.* 408.
2. quòd Lutherus bellum contra Turcas geri improbaverit. *ead.*
3. quòd auctor fuerit belli rusticorum. 410.
4. quòd Magistratui obedientiam denegandam esse docuerit. 411.
5. quòd docuerit, non licere Christianis petere coram Judice injuria reparationem. 412.
6. quòd docuerit, Concilii indictionem non competere Rom. Imp. *ead.*
7. quòd Georgium Saxonia Ducem durissimè tractaverit, nec Carolo Imperatori pepercerit. *ead.*
8. quòd Magistratum contemserit. 416.
3. *Opiniones absurde & erronee.* *ead.*
1. bellum gerere non esse licitum. *ead.*
2. Laicos non propriis, sed alienis Episcoporum oculis debere videre. *ead.*
3. Judicem non peccare, si aliquem damnat juxta legem, licet sciat, eum esse innocentem. 417.
4. Ob salutem Reip. posse me mihi pre-scindere, naræ, aures & labia. *ead.*
5. Monachum contra Abbatem, filium contra parentem, servum contra Dominum ad mortem se posse defendere. *ead.*
6. Licere occidere eum, qui falsis testibus fictisq. criminationibus coram Judice vite mee insidias struit. *ead.*
7. montem pietatis esse approbandum. 418.
8. lupanaria esse toleranda. *ead.*
9. Laice persone non licere de fide Catholica disputare. 419.
10. hereticos non facillè admittendos ad disputationem de fide & religione. *ead.*
11. Laicos à judicio de religionis controversiis prorsus excludendos esse. *ead.*
12. Magistratum secularem non esse immediatè à Deo institutum. 420.
13. usuram non esse prorsus illicitam. *ead.*
14. Tantum prestare Sacerdotem Regi, quantum homo prestat bestie. *ead.*
15. Reges & Duces ab iis habuisse principium, qui Deum ignorantes superbiâ, rapinis, perfidiâ, homicidiis super pares dominari affectaverunt. 421.
16. pertinaciam non esse necessariam ad heresim. *ead.*

DE PURGATORIO.

Thesis. Purgatorium dari non est fidei articulus.

Respondeo. 422.

Antithesis. ead.

Nostre sententiae confirmatio. ead.

Eidem suffragatur. 1. quod quidam agnoscunt, Purgatorium non gaudere Scripturae suffragio. 426.

2. Purgatorium destinum Ecclesiae primitivae ac Graecae Orientalis Ecclesiae suffragio. 429.

3. Purgatorio à multis in Ecclesia fuisse omnino tempore contraditum. 433.

4. Purgatorium esse dogma Ebraicum, Judaicum & Turcicum. 434.

5. Christum pro culpa & poena satisfecisse. 436.

6. piis in hac vita perfecte remitti peccata. 437.

7. homines non posse pro peccatis suis satisfacere. 438.

8. animas piorum post mortem recta in caelum ferri. 439.

9. duo tantum dari animarum post hanc vitam receptacula. 440.

10. conversum latronem absq. Purgatorii interveni statim in Paradisum fuisse translatum. 441.

11. in hac dumtaxat visa esse locum poenitentiae, post hanc vitam nec satisfactio, nec redemptioni locum dari. 442.

12. qualis unusquisq. in morte corporali à Christo invenitur, talem quoq. ab eodem judicatum iri. 443.

13. per Indulgentias Papales obstringere ho-

mini plenariam relaxationem à poenis peccatorum, pro quibus vel in hac vita, vel in Purgatorio erat satisfaciendum.

444.

14. Pape jurisdictionem esse illimitatam, & extendere se in Purgatorium, ita ut animabus in Purgatorio aestuantibus Indulgentias per modum absolutionis communicare possit. 445.

15. in Purgatorio non amplius merito esse locum. ead.

16. animas in Purgatorio non posse peccare, proinde nec poenitentiam agere. 446.

17. quod Purgatorii dogma perpetuis laboribus contradictionibus. Dissentiunt enim Primò, in nomine Purgatorii. 447.

Secundò, in probandi principio, ex quo Purgatorii dogma stabiliendum. 448.

Tertiò, in assignanda preparati Purgatorii causa. 452.

Quartò, in doctrina de receptione Purgatorii in Ecclesiam. ead.

Quintò, in objecto, sive personis in Purgatorium relegandis. 453.

Sextò, in questione de ministro, seu tortore & carnifice Purgatorii. 454.

Septimò, in questione in animabus tempore descensus Christi ad inferos in purgatorio aestuantibus. 455.

Octavò, in questione de medio purgationis. 456.

Nonò, in questione de statu animarum in Purgatorio.

- Decimò, in questione de loco Purgatorii. 460.
- Undecimò, in questione de tempore Purgatorii. 463.
- Duodecimò, de gravitate peccatorum in Purgatorio. 465.
- Decimotertiò, de apparitione animarum in Purgatorio existentium. 466.
- Decimòquartò, de liberatione animarum ex Purgatorio. ead.
- Exceptiones Adversariorum. 1. ad locum Apoc. 14. v. 13. 1. non significari à morte uniuscujusq, sed ab extremo judicio. 468.
2. loqui Johannem de viris perfectis ac presertim de sanctis Martyribus. 469.
3. sensum esse, ut requiescant à laboribus hujus vite. 470.
2. ad locum Eccl. 9. v. 6. sermonem esse de bonis hujus vite, quod mortui non sciunt, quid agatur de rebus, quas his reliquerunt. ead.
3. ad argumentum à liberatione damnatorum exc. constitutos in inferno esse extra statum gratiae. 470.
4. ad argumentum à promissione converso laironi facta Luc. 23. v. 43. excip. verba sic distinguenda esse, Amen dico tibi hodie, mecum eris in Paradiso. 471.
- Argum. Advers. 1. ex V. T. 1. Gen. 3. v. ult. Deum collocavit ante Paradisum Cherubim & flammam gladium. ead.
2. Gen. 35. v. 17. Cum sol occubuisse, facta est caligo tenebrosa & apparuit cibus sumans & lampas ignis &c. 472.
3. Gen. 34. v. 63. Isaac egressus est in agrum, ut oraret. 473.
4. Gen. 47. v. 29. cap. 50. v. 25. Patriarche desiderabant sepeliri in terra promissionis. ead.
5. 1. Sam. 2. v. 6. Dominus deducit ad inferos & reducit. 477.
6. 1. Sam. 25. vers. 29. Anima David ligna erit in fasciculo viventium. ead.
7. 1. Sam. 31. v. ult. incola Gaba-Gilead & David cum suis planxerunt, & jejunaverunt septem diebus super Saul & super Jonathan. 476.
8. Psalm. 6. v. 1. Psalm. 38. v. 1. Dominus ne in furore tuo arguas me, neq, in ira tua corripas me. 477.
9. Psalm. 39. v. 12. Si reprehensionibus pro iniquitate castigas quempiam, requiescere facies, ut timeam, desiderium ejus. 478.
10. Ps. 49. v. 16. Deus redemit animam de manu inferi. ead.
11. Ps. 66. v. 12. Transivimus per aquam & ignem, & eduxisti nos in refrigerium. 479.
12. Ps. 68. v. 14. Eruiisti animam meam ex inferno inferiore. ead.
13. Ps. 107. v. 14. Reduxit eos de tenebris & umbra mortis. 480.
14. Eccles. 4. v. 14. De carcere interdum egreditur quis ad regnum. ead.
15. Esai. 4. v. 3. Abluet Dominus sordis filiarum Sion, & sanguinem Jerusalem lavabit in Spiritu judicii & Spiritu ardoris. ead.
16. Esai. 9. v. 18. Succensa est quasi ignis impietas &c. 482.
17. Dan. 7. v. 9. Fluvius igneus progrediebatur à facie ejus. ead.
18. Mich. 7. v. 8. Ne lateris inimica mea super me. Cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. 483.
19. Zach. 9. v. 11. Tu quoq, in sanguine Testamenti sui emisisti vinetis de lach, in quo non est aqua. 484.
20. Zach.

20. Zach. 13. v. 8. *Ducam tertiam partem per ignem & uram eos, sicut uritur argentum & probabo eos, sicut probantur aurum.* 485.
21. Mal. 3. v. 2. *Ipse erit quasi ignis conflans & emundans argentum & purgabis filios Levi.* ead.
22. Mal. 4. v. 1. *Ecco dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi & omnes sapientes impietatem stipula.* 487.
23. Tob. 4. v. 18. *Panem tuum & vinum tuum super sepulcrum iusti constitue.* ead.
24. Sir. 7. v. 37. *Mortuus non prohibeat gratiam.* 488.
25. 2. Macc. 12. v. 45. *Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis orare, ut à peccatis solvantur.* ead.
26. ex N. T. 1. Matth. 3. v. 11. *Qui post me venurus est, ipse vos baptizabit spiritu & igne.* 489.
27. Matth. 5. v. 22. *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.* 492.
28. Matth. 5. vers. 25. *Non exibis inde, donec solveris novissimum quadrans.* 494.
29. Matth. 12. v. 31. *Qui dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* 498.
30. Matth. 12. v. 36. *Dico vobis, de omni verbo otioso, quod locuti fuerint, homines, rationem reddent in die iudicii.* 501.
31. Luc. 12. v. 47. *Servus, qui non cognovit voluntatem Domini sui &c.* ead.
32. Luc. 16. v. 9. *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis.* 502.
33. Luc. 16. v. 23. *Mitte Lazarum, ut refrigeret linguam suam.* 503.

34. Luc. 23. vers. 42. *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.* 504.
35. Act. 2. v. 24. *Deus suscitavit Christum solutis doloribus inferni.* ead.
36. Rom. 12. v. 13. *Necessitatibus sanctorum communicantes.* 505.
37. 1. Cor. 3. v. 14. *Salvum erit, sic tamen quasi per ignem.* 506.
38. 1. Cor. 15. v. 29. *Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis.* 511.
39. Phil. 2. v. 10. *In nomine Jesu flectatur omne genu celestium, terrestrium & inferorum.* 514.
40. 2. Tim. 1. v. 16. *Dei illi Dominus invenire misericordiam à Domino in die illa.* ead.
41. 1. Petr. 3. v. 19. *In quo & his, qui in carcere erant, Spiritu veniens predicavit, qui increduli fuerant aliquando.* 515.
42. Hebr. 10. v. 25. *Voluntario peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis non relinquitur hostia pro peccato.* 516.
43. 1. Job. 5. v. 16. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ne roget quis.* 517.
44. Apoc. 5. v. 3. & 19. *creatura sub terra dant Deo benedictionem.* 518.
45. Apoc. 6. v. 9. *Sub altari vidi animas Martyrum.* 519.
46. Apoc. 15. v. 2. *Vidi tanquam mare vitreum, mixtum igni.* 520.
47. ex Patribus. 521.
48. ex rationibus. i. ab orationibus pro defunctis. 524.
49. à reliquiis peccati originalis. 529.
50. à reliquiis peccatorum venialium. ead.

4. à debito poenarum temporalium post culpam remissam. 531.
 5. ex consequente incommodo. ead.
 6. ab exemplis eorum, qui in hanc vitam revocati. 533.
- Appendix hujus articuli, in qua continentur,
1. *Querele*. Conqueruntur enim per mendacium sibi tribui. i. quod ex Platonica Philosophia doctrinam Purgatorii hauserint. 534.
 2. quod pecunie aucupande causâ tam acriter Purgatorium propugnent. ead.
 2. *Calumniæ*. 1. generales. Acrianos nos esse, propterea quod negemus orationes pro defunctis. 535.
 2. Purgatorium in Aug. Conf. esse approbatum. ead.
 3. Protestantes non nisi religiosi Ceremoniis in funere suorum. 536.
 4. mortuos suos abjicere, ut asinos aut mortuos equos abjiciunt. ead.
 5. ipsos tria aut quatuor animarum domicilia statuere. ead.
 6. negare, quod judicium sit metuumdum. ead.
 2. *Speciales*. 1. Lutherum in doctrina de Purgatorio sibi non constituisse. ead.
 2. Lutherum purgatorium in mortem usque credidisse. 537.
 3. infernum statuisse merum somnium & inventum humanum.
4. animarum immortalitatem negasse. ead.
 5. Johannem Hussum fidem purgatorii tenuisse, & Missas pro defunctis celebrasse. 538.
 6. Brentium negasse animarum immortalitatem. 539.
 7. eundem docuisse, quod in cælo sint inferi cum Sazana & Angelis ejus. ead.
 3. *Opiniones absurde & erroneæ*. 1. Purgatorium probari ex communi opinione omnium gentium Hebræorum, Mahumetanorum, gentilium. ead.
 2. Animas & omnibus receptaculis, præterquam ex limbo puerorum egredi posse & egressas esse. 540.
 3. Conditionem divitis quàm pauperis in comparandis suffragiis esse meliorem. ead.
 4. non esse peccatum, si quis ab aliquo petat, ut post ejus mortem sibi appareat. ead.
 5. ex Esa. 8. v. 19. preces pro defunctis posse colligi. ead.
 6. morem gestandarum secularium in processionibus exequalibus Ethnicis usitatum in Ecclesia probandum esse. ead.
 7. Lazarum resuscitatum de statu animæ post hanc vitam multa hominibus enarrasse. ead.
 8. Animam Trajani Imp. Ethnicæ precibus Gregorii. I. ex inferno fuisse liberatâ. ead.

ARTICULUS X.

DE BEATITUDINE ET CULTU
SANCTORUM.

CAPUT I. de canonizatione Sanctorum. 542.
Thesis. Canonizatio Sanctorum, quæ auctoritate Rom. Pontificis peragitur, Scriptu-

re sacre conformis non est, proinde etiam approbari minimè potest. ead.

Ex 3. tit.

Anti-

- ead. 543.
Dei sententia confirmatio. 543.
 Eadem suffragatur, quod quidam canoniza-
 tiones sanctorum, praesertim
 novorum, approbant. 544.
 2. quod quidam agnoscunt, canonizatio-
 nem illam sanctorum non habere in
 scriptis mandatum vel probatum.
 ead.
 3. canonizationem illam sanctorum igno-
 ram fuisse primivae Ecclesiae Apostolis
 vigina. 545.
 4. canonizationem sanctorum ab Ethni-
 corum ritibus originem duxisse.
 ead.
 5. Pontificem in canonizatione sancto-
 rum errare posse. 546.
 6. in canonibus non posse evidens & im-
 motum argumentum sanctificatis sumi.
 ead.
 7. quandoque canonizari eos, qui revera non
 sunt sancti. ead.
 8. quandoque canonizari eos, qui nunquam
 in terris Nativitate existerunt. 547.
 9. sanctos non esse religiosè invocandos.
 ead.
 10. Pontifices ipsos quandoque non esse san-
 ctos. ead.
 11. consuetudinem Ecclesiae non esse certum
 ac firmum argumentum, ut aliquis pro
 verè sancto habeatur & colatur. ead.

CAPUT II. de religiosa Sanctorum invoca-
 tione. 549.

Thesis. Sancti non sunt religiosè invocandi.
 ead.
Antithesis. ead.
Prothesi. 551.
Nepresensentia confirmatio. 553.
 Eadem suffragatur, quod quidam abusus, qui
 per invocationem Sanctorum in Es-

- clesiam introducti, reprehenduntur, &
 arguerunt, ac sanctos non esse religiosè
 invocandos docuerunt. 555.
 2. quod quidam agnoscunt, invocationem
 Sanctorum non esse simpliciter necessa-
 riam nec satis tutam. 564.
 3. soli Deo cultum religioso invocationis
 deberi. 561.
 4. solum Christum esse Mediatorem no-
 strum, in cuius nomine Deum invocare
 debemus; sanctos autem non esse Dei
 & hominum Mediatore. 567.
 5. sanctos non esse omniscios, nec aedificato-
 rum, nec in particulari scire, quae in his
 terris gerantur. 568.
 6. sanctos non esse omnipresentes. 573.
 7. sanctos non esse omnipotentes, nec lar-
 giores beneficiorum corporalium &
 spiritalium. 574.
 8. Sanctos non esse praesides ac gubernato-
 res rerum humanarum. 575.
 9. in sanctos non esse fiduciam cordis col-
 locandam. 576.
 10. Angelos non esse religiosè invocandos.
 578.
 11. invocationem sanctorum nullum ha-
 bere in Scripturis sacris Dei manda-
 tum. 579.
 12. invocationem sanctorum non fuisse in
 V.T. vel mandatum vel usitatum. 582.
 13. invocationem sanctorum destitui pro-
 bat exemplis. ead.
 14. invocationem sanctorum destitui
 nimis primivae Ecclesiae, Apostolorum
 temporibus vicina, suffragio. 583.
 15. invocationem Sanctorum ad sup-
 plicationem & imitationem gentiliu-
 m. 583.
 16. soli pro sanctis ac, de quibus

- non est, an unquam in verum Naturam
existerint. 587.
17. invocationem Angelorum, cui gemel-
la est invocatio Sanctorum, ab Ethni-
cis originem duxisse. 588.
18. quod in hoc dogmate de invocatione
Sanctorum sibi variis modis contradi-
cant. 589.
- Exceptiones Adversariorum. 1. ad argum. So-
lus Deus est invocandus & c. exc. distin-
guendum esse inter dulcem & horum.
593.
2. ad argumentum, quod solus Christus sit
noster Mediator & intercessor exc. san-
ctos non esse intercessores immediatos.
595.
3. ad argum. quod invocatio sanctorum
deroget glorie Dei, exc. licitum esse jura-
re per creaturas absq. gloria divina di-
minutione. ead.
4. ad locum Es. 63. v. 16. exc. sensum esse,
Abraham & Israel nunc videntur no-
stri obliti. ead.
5. ad locum Col. 2. v. 18. exc. Paulum da-
monare haeresin Simonis Magi. ead.
6. ad locum Apoc. 19. v. 10. exc. Angelum
prohibuisse se adorari ob reverentiam
Christi. 596.
7. ad argum. ex Matth. 6. v. 9. exc. Oratio-
nem Dominicam ad solam Patrem re-
ferri, & tamen licere invocare Filium &
Spiritus S. 597.
- Argum. Advers. 1. Compellamus viventes,
eosq. adoramus, ut pro nobis orant. 1.
Reg. 18 2 Reg. 2. ead.
2. Sancti cum Christo regnantes orant
pro nobis. 598.
3. Gen. 48. v. 16. Angelus, qui eruit me de
cunclis malis, benedicat pueris istis.
ead.
4. Gen. 48. v. 16. Invocetur super eos nomen
meum. 599.
5. Ex. 32. v. 13. Recordare Domine Abraham,
Isaac & Israel servorum tuorum. 601.
6. Jobi 3. v. 1. Voca, si quis est, qui tibi re-
spondet, & ad aliquem sanctorum
convertere. ead.
7. Jobi 33. v. 23. Si fuerit Angelus loquens
pro eo, unus de millibus, miserebitur
ejus. 603.
8. Job. 42. v. 8. Ite ad servum meum Job,
& orabit pro vobis. ead.
9. Ps. 139. v. 17. Mihi autem honorificati
sunt amici mei Dom. 604.
10. Jerem. 15. v. 1. Si steterint Moyses & Sa-
muel coram me, non est anima ad po-
pulum istum. ead.
11. Luc. 1. v. 28. Ave Maria, gratia plena.
605.
12. Luc. 16. v. 27. Dives epulo oras pro fra-
tribus suis. 606.
13. 2. Petr. 1. v. 15. Dabo operam & frequen-
ter habere vos possit obitum meum, ut
horum memoriam faciatis. ead.
14. Apoc. 4. v. 4. Gratia vobis & pax a
septem spiritibus, qui in conspectu thro-
ni ejus sunt. 607.
15. Apoc. 5. v. 8. Viginti quatuor Seniores in
caelo coram Dei throno procidentes ha-
bent phialas aureas plenas odorem-
torum, quae sunt orationes Sanctorum.
608.
16. Apoc. 6. v. 9. Anima Sanctorum sub
altari clamant. 609.
17. Apoc. 8. v. 3. Angelus stetit ante alta-
re, habens thuribulum aureum. 610.
18. Sanctorum invocatio nititur visionib.
ac revelationib. ead.
19. Sanctorum invocatio confirmatur
miraculis. 611.
20. Honor

20. Honor matris redundat in Filium, bonor sanctorum in Deum. ead.
21. Sanctorum invocatio confirmari potest testimoniis Patrum. ead.
- Argum. Ad specialia, quibus probant,*
1. Quod sancti in particulari sciunt, quae in terris geruntur, probant ex eo,
 1. quod sancti dicuntur in *ix. xlii. Luc. 20. v. 36.* 612.
 2. quod Elias post suum in caelos ascensum misit literas ad Regem Israelitarum *Joramum. 2. Paralip. 21. v. 12.* 613.
 2. Quod sancti sint in terris praesentes probant ex *Apoc. 14. v. 4.* 614.
 3. Quod sancti sint praesides ac gubernatores rerum humanarum, praesertim Ecclesiae probant. 1. ex *Pf. 45. v. 17.* Constituit eos Principes super omnem terram. ead.
 2. ex *Pf. 149. v. 5.* Gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus. 615.
 3. ex *Matth. 24. v. 47.* Super omnia bona sua constituet eum. ead.
 4. ex *Apoc. 2. v. 26.* Qui vicerit, dabo illi potestatem super gentes. 616.
 5. ex *Apoc. 3. v. 12.* Qui vicerit, faciam eum columnam in templo Dei mei. 617.
 6. ex *Luc. 16. v. 9.* Facite vobis amicos ex Mammona. 618.
 4. Quod in sanctos spes & fiducia cordis collocari possit, probant,
 1. ex *Joh. 5. v. 44.* ubi Judaei dicuntur in *Mose sperasse.* 619.
 2. ex *Philom. v. 5.* audiens caritatem tuam & fidem, quam habes in Dominum Jesum & ad omnes sanctos. ead.
 5. Quod sancti in specie pro nobis orant, probant
 1. ex *Jerem. 15. v. 1.* 620.
 2. ex *2. Maccab. 5. ap. ult.* ead.
 3. ex *Luc. 16. v. 27.* ubi dives epulo erat pro fratribus. ead.
 4. ex communionibus, quae sunt inter militantem & triumphantem Ecclesiam. ead.
 6. Quod merita sanctorum defunctorum Deo in precibus fuerint proposita & propter illa exauditis fueris petitis, probant 1. ex *Ex. 32. v. 13.* 621.
 2. ex *Pf. 132. v. 1.* Memento, Domine, David. ead.
 3. ex *Psal. c. j. v. 10.* Propter David servum tuum non avertis faciem Christi tui. ead.
 7. Quod Angeli sint religiosè invocandi, probant ex *Act. 27. v. 23.* Altiris mihi hac nocte Angelus Dei, suum sum & tui servio. ead.

Appendix hujus ariculi, in qua continentur,

 1. Querele. Conqueruntur Adversarii sibi tribui, 1. quod Virginem Mariam, Deum constituent. 622.
 2. quod omnipotentiam in caelo & terra Maria Virgini tribuant. 624.
 3. quod plus favoris & gratiae à Maria expectent, quam ab ipso Christo. 625.
 4. quod in invocatione sanctorum & cultu statuarum cum Ethnicis convolvant. 628.
 5. quod sanctis divinitatem tribuant. ead.
 6. quod sanctis tribuant vim cognoscendi mentium cogitationes. 629.
 7. quod dicuntur rogare Virginem suam jubere facere, quod peccatum. 629.
 8. quod sanctos invocent ut opes. 629.

9. quòd singulis sanctis singulas provin-
cias commissas esse doceant. 634.
10. quòd sanctis divinum honorem defe-
rant. 636.
2. Calumnie. 1. Generales. 638.
Tribuunt enim nobis,
1. quòd cum Cajanis & Eanomialis
doceamus nefariam contumeliam
& sacrilegam despiciendam Sancto-
rum. ead.
2. quòd non sapiat nobis articulus Symbo-
li Apostolici de communione Sancto-
rum. ead.
3. quòd dogmata Manichæa, Helvidiana,
Joviniana, Vigilantiana pestifera spar-
gamus, & detestabilia adversus Virgi-
nem Deiparam, adversus sanctos An-
geles, adversus sanctos Patriarchas &
alios Vet. Test. sanctos, adversus Job.
Baptistam, adversus Apostolos & E-
vangelistas, adversus sanctos Ecclesiæ
sanctæ Episcopos ac doctores, deniq; ad-
versus omnes sanctos. ead.
4. quòd simus Flagitiofastiges more gi-
gantum celisolis bellum indicentes.
ead.
5. quòd doceamus, sanctos non esse peculiari
honore colendos. ead.
6. quòd sanctos omni honore spoliemus.
ead.
7. quòd evomamus in omnes celos horri-
biles blasphemias. ead.
8. quòd nullum honorem S. Mariae defe-
ramus. ead.
9. quòd sanctos cum Christo regnantes
dicamus mortuos. 639.
10. quòd cum Manichæis statuamus, Abra-
hamum aliquando fuisse idololatram.
ead.
11. quòd statuamus, Josephum Mariæ spon-
sum B. Virginem adulterii suspectum
habuisse. 641.
12. quòd renovemus antiquam heresin
Eustathii de non colendis sanctis. 642.
13. quòd Aug. Conf. mendaciter asserat, ni-
hil à nobis doceri contra Ecclesiæ Ca-
tholice confessionem, cum tamen op-
pugnet sanctorum invocationem. ead.
14. quòd negemus distinctos Angelorum
Ordines. 643.
15. quòd statuamus, animas electorum an-
te novissimum judicium non frui eter-
nâ beatitudine seu cœlesti gaudia. 644.
16. quòd Petrum & Paulum nunquam
appellemus sanctos. ead.
2. Speciales. 1. quòd Lutherus statuat,
animas omnes sanctorum usq; ad ulti-
mum judicii diem servari in quibus-
dam abdicis receptaculis ubi nec Deum
videant, nec beata dici possint, nisi in-
spe. ead.
2. quòd Lutherus convitietur, nos omnes
equè sanctos ac justos esse, atq; est ipsa
Virgo Maria. 646.
3. quòd Lutherus per maledicentiam scri-
bat, Paulum quasi per contumeliam
Virginem, Filii Dei matrem, mulierem
sanctam appellare. ead.
3. Opiniones erroneæ & absurde. 646.
1. neminem, dum vivit, posse vocari san-
ctum. ead.
2. posse orari etiam animas, quæ sunt in
Purgatorio. ead.
3. Orationem Dominicam posse fundi
sanctis. ead.
4. Angelicam salutationem aliis sanctis
recitari, ut eam pro nobis Virgini re-
presens. 647.
5. non opus esse, refugere ad Christum, ut
ipsum habeamus intercessorem, sed
solum

- Infans ad Deum.* *ead.*
6. esse injuriam, contumeliam & irreligiosam blasphemiam, quando Christus invocatur. *Advocatus noster ora pro nobis Deum.* *ead.*
7. orationem illam, que fit per sanctos, meliorem esse, que est ea, que fit per solam Christum. *ead.*
8. *Christi nostri interiorum penitentiam operam esse Angelis & aliis celestibus spiritibus.* *ead.* 648.
9. *Infans dicti Mosaici, Non est bonum hominis esse solum, hunc esse, non sufficit unum advocatum vel Mediatorem homini in celo.* *ead.*
10. verissimum esse, quod corpus B. Mariae sit in celis. *ead.*
11. non esse dubium, quin divina revelatio cognoscant sancti, qua ad ipsorum gloriam promovendam a nobis aguntur. *ead.*
12. non frustra invocari sanctos, etiamsi desint, ut non audire nos, cognoscere precam nostram. *ead.*
13. Josephum auctoritative postulare, tanquam patrem Christi. *ead.* 649.
14. Mariam pallio misericordiae suae eos tegere, in quos Christus iratus insidens jacula projicit. *ead.*
15. defunctos ad nos posse scribere & nos vicissim ad illos. *ead.*
16. concludi posse hoc modo Christum licet invocare. Et etiam sanctos. *ead.*
17. a matre Dei nos introduci ad eternam divinae majestatis. *ead.*
18. *Infans dicitur cum sanguine Christi conjugendum.* *ead.* 650.
19. *Sancti defunctos adhuc vivere, quod corpus, & nequaquam esse mortuos.* *ead.* 651.
20. multa hominum millia fuisse damnata, nisi Maria pro illis intercessisset. *ead.*
21. posse jurari per Virginitatem Mariae. *ead.* 652.
22. intercessionem Sanctorum probari posse ex Ps. 32. Pro hac orabit ad te omnis sanctus. *ead.*
23. Christum fuisse parentibus subditum. Ergo recte orari. Maria jure matris impera. *ead.*
24. Aureolam sanctam Doctoribus in ore, Virginibus in illa parte corporis, Martyribus in cicatricibus. *ead.* 653.
25. Aureolam Martyrum probari ex 2. Tim. 2. Virginum ex Sap. 4. Doctorum ex Prov. 4. *ead.* 654.
26. divino instinctu ab Interprete Latino vocem Grecam *καὶ* Luc. redditam esse per Ave, non per gaudere. *ead.*
27. Rosaria esse approbata. *ead.*
28. Jesuitarum patronum esse Ignarium, cujus ipse primus fuisse apud Pontificem Patroni, ut in numerum sanctorum referretur. *ead.* 655.
29. inter Christum & Franciscum nullum esse discrimen, nisi ratione vestis. *ead.*
30. Sanctos esse nostros apud Deum Mediatores. *ead.*
31. ex Jerem. 44. probari posse, quod Maria sit Regina caeli. *ead.* 656.
32. talis autem forse quapiam alia singulis mensibus de insolari aliquo sancto provisionem posse institui. *ead.*
33. ritum accendendi cereos in honorem sanctorum ab Ethnicis & Judeis minus esse approbandum. *ead.*
34. ritum suspendendi in templis anathemata & sabellus votivas ab Ethnicis minus esse approbandum. *ead.*

35. ritum suspendendi imagines cereas le-
sarum, post sanatarum corporis par-
tium ab Ethnicis mutuatum, esse ap-
probandum. cad. 657.
36. ritum parentationum anniversaria-
rum in honorem sanctorum instituen-
darum ab Ethnicis originem apocri-
tam esse approbandum. 657.
37. ritum supplicationum à gentilibus
mutuatum esse approbandum. cad.
- CAPUT III. de Reliquiis Sanctorum. 658.
- Thesis.* Reliquie Sanctorum non sunt religio-
so cultu venerande. cad.
- Indic.* cad.
- Antithesis.* 659.
- Nostra sententie confirmatio.* 661.
- Eidem suffragatur.* 1. quòd quidam religio-
sum reliquiarum cultum improbant. 662.
2. quòd agnoscunt, cultui reliquiarum fuisse
in Ecclesia contradicendum. 665.
3. quòd novitatem huius cultus easitè con-
cedunt. 666.
4. quòd quidam agnoscunt, multiplices
fraudes & imposturas ostentationi reli-
quiarum subesse, ac proinde etiam cul-
tum reliquiarum periculo idololatrie
minimè carere. cad.
5. quedam hypotheses Adversariorum. 674.
- Argum. Advers.* 1. Gen. 47. v. 29. Cap. 50. v.
25. Ex. 13. v. 19. Patriarche voluerunt in
terra Canaan sepeliri. 675.
2. Deus ipse corpus Moysi honoravit, dum
illud propriis manibus sepelivit. Dene-
nit. Ossa Elisai, cum resigissent mor-
uum hominem, continuo illum ad vi-
tam revocarunt. 2. Reg. 13. 676.
3. Ps. 34. v. 21. Custodit Deus omnia ossa
sanctorum. 677.

4. Matth. 9. Mulier hamorrhoea sime-
am Christi fideliter tetigit & sanata
est. 678.
5. Act. 5. umbra Petri & Act. 19. Pauli
strophila ac semisinctia egris mede-
lam attulerunt. cad.
6. Multa miracula per reliquias sunt fa-
cta. 679.
7. Hieronymus de reliquiarum veneratio-
ne librum adversus Vigilantium
scripsit. 679.
- CAPUT IV. de imaginibus sanctorum. 680.
- Thesis.* Imagines sanctorum non sunt religio-
se colende. cad.
- Indic.* cad.
- Antithesis.* cad.
- Nostra sententie confirmatio.* 683.
- Eidem suffragatur.* 1. quòd quidam religiosum
cultum Imaginum improbant. 684.
2. quòd quidam agnoscunt, cultum Imagi-
nū non posse probari ex sacris literis. 701.
3. imaginum usum in cultu V.T. simplici-
ter fuisse Judeis prohibitum. cad.
4. non esse Imaginem aliquam Dei fabri-
candam vel pingendam. 702.
5. Imaginem crucifixi non esse latrà co-
lendā. 705.
6. cultum Imaginum fuisse primitiva Ec-
clesia Apostolorum temporibus vicine
ignotum. 708.
7. gentiles per suas Imagines Deum ipsum
seu prototypum colere voluisse. 712.
8. quòd quidam taxant preposterum Imagi-
num ornatum ac cultum, & vitiarum
Dei imaginum, b. e. pauperum negle-
ctum. Item, quòd copiam Imaginum re-
darguant. 713.
9. quòd quidam agnoscunt, circumgesta-
tionem Imaginum ab Ethnicis & Ju-
deis originem duxisse. cad.

10. religiosum imaginum cultum ab Ethnicis originem duxisse. 714.
11. quod de gentilibus, qui imaginibus deferri debet opinionibus invicem vacillans. 715.
12. quodammodo hypobes Adversariorum. 723.
- Incomprehensibile Adversariorum. 1. ad argum. ex Ez. 30. v. 3. Non facies tibi sculptile. v. 4. id est idola illud ex. istam tantum imaginem prohiberi, qua idolum dici potest. 725.
2. ad arg. quod per cultum imaginum committatur idololatria ex. cultum illud non imaginibus sed prototypo deferri. 726.
3. ad idem arg. ex. quod aliud sit Imago, aliud idolum. 727.
4. ad idem arg. ex. Imaginem dici veram sui similitudinem, idolum falsam similitudinem. 728.
5. ad idem arg. ex. idololatria esse cultum, quo honor divinus tribuitur creatura, ut si essent Deo. 729.
6. ad arg. ex Synodi Francofurt. decreto Concilium illud Francofurtense non dominasse Vicarium secundum, sed Constantinopolitanum sub Copronymo. 730.
- Argum. Advers. 1. in V. T. imagines Cherubin super arcam existentes necessario adorabantur ab iis, qui arcam adorabant. Ex. 25. Serpens quoque encus non poterat non honorari, cum in loco sublimi a Deo positus fuisset, & salutem misisset in se adspicientibus. adferret. Num. 21. 732.
2. Scriptura docet, creaturas religiose honorandas propter solam relationem ad Deum Ps. 134. Mat. 5. 734.

3. Scriptura docet, creaturas dici sacras propter relationem ad res sacras. Ex. 3. cap. 12. cap. 28. 2. Tim. 3. 736.
 4. Hebr. 11. vers. 21. de Jacobo Patriarcha dicitur. Adoravit fastigium virga. 737.
 5. Multa miracula facta sunt per Imagines Christi & sanctorum. 738.
 6. Homo dignus est veneratione, quia imago Dei est. Ergo etiam Christi & sanctorum Imagines veneratione dignae sunt. 739.
 7. Imago Regis venerabilis est honore quodam civili. Ergo Imagines Christi & sanctorum sunt honorabiles cultu religioso. 740.
 8. Imago est capax injuria & contumelia. Ergo & honoris ac cultus. 741.
 9. Paucos imaginibus, praesertim Christi crucifixi, virtutem divinam adscribunt. ead.
 10. Justinianus Nov. 6. 5. dicit creaturas totis viribus debere venerari. 742.
- CAPUT V. de Peregrinationibus ad loca sanctorum.** ead.
- Thesis.** Peregrinationes ad loca Sanctorum sub opinione singularis cujusdam cultus ac meriti susceptae non sunt probanda. ead.
- Ex dicitur.** ead.
- Antiechesis.** ead.
- Nostra sententiae confirmatio.** 743.
- Eidem suffragatur.** 1. quod quidam peregrinationes illas improbant, vel elevant. 744.
2. quod quidam agnoscunt, peregrinationes illas esse non solum otiosas, sed etiam periculosas, & multis modis perniciosas. 749.

3. locum non sanctificare hominem. *Nostra sententia confirmatio.* 757.
750.
4. peregrinationes illas non fuisse in Ecclesia primitiva Apostolica proximae usitatas. *ead.*
5. peregrinationes illas non habere mandatum divinum, nec Scripturae sacrae suffragium. *ead.*
6. peregrinationes ejusmodi esse Turcarum & Ethnicorum superstitioni communes. 751.
7. quod peregrinationes illas Ecclesie Judaicae ritibus stabilire conantur. 752.
7. quod agnoscere coguntur, hunc cultum Satanam autorem fuisse in Ecclesiam introductum & confirmatum. 753.
9. quod quidam agnoscunt, sanctis non esse votendum. *ead.*
10. Sanctos non esse religiose invocandos. *ead.*
11. quod in propugnatione illarum peregrinationum sibi contradicunt. *ead.*
- Argum. Advers.* 1. Esai. 11. v. 10. de sepulchro Domini prae dictum, quod futurum sit gloriosum. 754.
2. Esai. 60. v. 13. locum pedum meorum glorificabo. 755.
- CAPUT VI. de votis, quae fiunt sanctis; de juramentis, quae per sanctos praestantur; de templis, quae in honorem sanctorum eriguntur; ac de festis, quae in honorem sanctorum celebrantur.** 756.
- Thesis.* Nec sanctis est votendum, nec per sanctos jurandum, nec templa & altaria sanctis erigenda, nec festa in honorem sanctorum celebranda. *ead.*
- Ensis.* *ead.*
- Antithesis.* *ead.*
- Nostra sententia confirmatio.* 770.
- Eidem suffragantur.* 1. quod quidam agnoscunt, benedictionem & usum aquae lustralis non

1. quoad vota. 1. quod quidam agnoscunt, votum esse cultum soli Deo debitum. 758
2. morem votendi sanctis ex Judaismo & Ethnicismo originem trahere. 760.
3. quod in questione, an sanctis sit votendum, non consentiunt. 761.
2. quoad juramenta, quod quidam agnoscunt, non esse jurandum per creaturam. 762.
3. quoad templa & altaria. 1. quod quidam fatentur, erectionem templorum & altarium pertinere ad cultum latrui soli Deo debitum. *ead.*
2. morem extruendi templa in honorem sanctorum esse novum. 763.
3. esse ab Ethnicis profectum. 764.
4. quoad festa. 1. quod quidam agnoscunt, festa ad religiosum cultum instituere & celebrare esse honorem soli Deo debitum. *ead.*
2. quod novitatem hujus rei tacite concedunt. *ead.*
3. quod quidam agnoscunt, morem celebrandi festa in honorem sanctorum esse ab Ethnicis profectum. 765.
4. quod quidam multitudinem festorum improbant. 766.

CAPUT VII. de aqua lustrali. 768.

Thesis. Aquae lustralis usus non est ab Apostolicis institutus, nec habet spirituale aliquam efficaciam. *ead.*

Ensis. *ead.*

Antithesis. *ead.*

Nostra sententia confirmatio. 770.

Eidem suffragantur. 1. quod quidam agnoscunt, benedictionem & usum aquae lustralis non

non ex Christi, vel Apostolorum, sed Alexandri I. Pp. Rom. institutione descendere. ead.

2. Usus lustralis aque à Judaeorum & gentilium ritib. originem trahere. 772.

3. Quod aqua illius lustralis usus & efficacia frigidis argumentis probant. 773.

4. Quod abusus aque lustralis quidam reprehendunt. ead.

5. Quod aqua lustralis usum olim nihil aliud fuisse concedunt, quam memoriale Baptismi. ead.

6. Quod de efficacia hujus aqua non consentiant. ead.

7. Quod agnoscunt, multos jam olim virtutes aquae benedictae negasse. ead.

8. Nullam haberi promissionem, quod Deus velit per aquam benedictam spiritalis effectus operari. 774.

CAPUT VIII. De signo crucis. ead.

Thesis. Signo crucis non est tribuenda spiritalis quaedam efficacia. ead.

Enim. ead.

Antithesis. 775.

Nostra sententiae confirmatio. 776.

Eidem suffragatur 1. Quod signum crucis pro signo significanti, non operante, quidam habendum esse agnoscunt. ead.

2. Quod signum crucis super cibo faciendum esse ex Diabolo didicerunt. 777.

3. Quod agnoscunt, superstitiosum esse, uti rebus ad eos effectus assequendos, quorum illa res neque cause sunt, neque legitima secundum naturalem vel divinam institutionem signa. ead.

Appendix hujus articuli, in qua continentur

I. Quærelæ. Conqueruntur Adversarii, sibi tribui, 1. Quod reliquias divini honoris colant. 778.

2. Quod Imaginibus divinarum honorem ex-

bibeant, ac proinde idololatryam committant. 780.

3. Quod Imaginibus, quæ vocantur Agnus Dei, divinos effectus tribuant. 781.

II. Calumnia. 1. Generales. 782.

Tribuant nobis

1. Quod Vigilantibus hæresim excitaverimus. ead.

2. Quod cum Messalianis crucis signum ludibrio habeamus. ead.

3. Quod negemus, dies quosdam præ aliis peculiariter observari debere. ead.

2. Speciales. Tribuant Lutheris,

1. Quod Apostolorum & aliorum Sanctorum in terris memoriam voluerit abolitam. ead.

2. Quod Lutherus fuerit juratus sanctæ crucis hostis. 783.

3. Opinionibus erroneæ & absurde. ead.

1. De Reliquiis. ead.

1. Ante faciem Veronica videnti dari decem millium dierum indulgentias. ead.

2. Ex planctu, super Stephanum habita Ador. 3. v. 3 cultum reliquiarum probari posse. 784.

3. Venerationem persone Christi etiam ad ipsam corrigiam calcamenti, & ad ipsum terræ pulverem, quem calcabat, sese extendere. ead.

4. Eum, qui per tactum osium Elisei in vitam revocatus est, fuisse illum Prophetam, qui iussit, se eo loci sepelire. ead.

5. Cum ad corpus S. Agnetis visendum & venerandum Catbarina Senensis accessisset, pluviam celestis roris, instar manna, super utramque divinitus descendisse. ead.

6. Usum lipsana sacra Virginis fuisse veneratum. ead.

7. Consuetudinem gestandi reliquias, collo-

collo appensas non esse improbandam.

785.

2. De imaginibus.

1. Ex imaginum contemplatione simplices ac idiotas divina miracula & opera facile & breviter discere, quæ ex sacri libri aut vix, aut nunquam percipere valent. ead.

2. Imaginem Roebi circumgestatam pestem propellere. ead.

3. Imaginem crucifixi esse Dominum fortem in prelio. 786.

4. Columbam cum igne & aqua e sublimi laqueari demissam esse S.S. ead.

5. Imaginem B. Marie operari plura miracula, quàm sunt ea, quæ Christus ipse fecit. ead.

6. Nisi metuenda irrisio infidelium, asinum ut crucem adorari posse. ead.

7. Per imaginem hominû cum tribus faciebus exprimi posse Trinitatem. ead.

8. Moysen pingi posse cornutum. ead.

9. Israëlitas ~~πορολάτρευ~~ existimasse, summum Deum esse illum vitulum, quia viderant vitulum illum in Ægypto in summo honore. ead.

10. Gentiles non voluisse verum Deum celi & terra creatorem colere per illum, quem simulachri deferebant, honorem. 787.

11. Esse quendam licitum simulacrorum cultum. ead.

12. Mandatum in lege adversus imagines fuisse tantum temporale. ead.

13. Lignum cruci honorari debere latrâ. ead.

14. Imagines à sanctis viris factas, ut Luca, Nicodemo & aliis peculiarem mereri devotionem. ead.

3. De peregrinationibus; sacculum & bacu-

lum peregrinantium Hierosolymam vel Compostellâ peculiari modo benedici. ead.

4. De templis.

1. In consecratione templorum duodecim cruces pingendas, inunctionem christiani adhibendam &c. 788.

2. In dedicatione templorum multa fuisse gentilibus cum pietatis cultoribus similia. 789.

3. Preces in templis sacratiores esse, facilius exaudiri propter præsentiam Dei & Mediatoris Christi in Eucharistia. ead.

4. Prodesse anima, quod corpus in loco sacro sepeliatur. ead.

5. Peccare in Spiritum Sanctum illum, qui templum edificare velit, in quo adoretur fronte versus Occidentem conversâ. 790.

6. Ornatum templorum esse partem divini cultus & opus quoddam meritum. 791.

7. Cereos in templis etiam interdum agnoscendos. 792.

8. Altaria, in quibus nulla Martyrum reliquia, esse evertenda. ead.

9. Tempia debere esse hominum sceleratorum asyla. ead.

10. Campanas in turribus templorum adversus vim Satana & tempestatum pulsari posse. 793.

11. Ceremoniam incensi in lege Evangelica fuisse usitatam ab initio. ead.

12. Processiones cum Sacramento & reliquiis Sanctorum instituendas. 794.

13. Benedictiones herbarum, cinerum, olei &c. esse approbandas. ead.

5. De festis.

1. Festum assumptionis B. Mariæ Virginis in celum esse in Ecclesia celebrandû. 795.

2. Dies

PARTIS II. LIBRI II. SPECIALIS.

2. Dies festos in Novo Testamento esse partem cultus divini. 798.

3. Idque probari posse ex capite vigesimo Exodi. ead.

ARTICULUS XI.

DE SACRAMENTIS.

CAPUT I. De Sacramentorum essentia. p. 799.

Thesis. Intentio Ministri non requiritur ad essentiam & integritatem Sacramenti.

ead.

Enth.

ead.

Antithesis.

ead.

Nostre sententia confirmatio.

800.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscunt, intentionem Ministri actualem vel virtualem non requiri necessariò ad integritatem Sacramenti.

ead.

2. In verbis, quae proferuntur à Ministro Sacramenti, exprimi intentionem Ecclesiae, quae ad perfectionem Sacramenti sufficiat.

804.

3. Christum, utpotè summum Sacerdotem, supplere, quod Sacramento deest, si Minister intentionem subtrahat.

ead.

4. Quaedam hypotheses Adversariorum.

ead.

5. Dissensiones Adversariorum.

807.

Argum. Adversar. Requiritur aliquid, quo determinetur indifferentis forma. At nihil fingi potest, quo determinetur hac indifferentis forma, nisi intentio Ministri.

809.

CAPUT II. De Sacramentorum effectu sive efficientia.

810.

Thesis prima. Sacramenta sunt sigilla promissionem Evangelii propriam obsignantia.

ead.

Enth.

ead.

Antithesis.

ead.

Nostre sententia confirmatio.

ead.

Eidem suffragatur,

1. Bernhardus.

811.

2. Scotus & Thomas.

812.

3. Lyranus.

ead.

4. Quod quidam concedunt, Sacramenta esse divinarum promissionum sigilla.

ead.

5. Dictum aliquod Pererij.

813.

6. Bellarmini quaedam hypotheses.

815.

7. Dictum aliquod Cornelii à Lapide.

816.

Thesis secunda. Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato, sed ex parte utentis requiritur fides.

ead.

Enth.

ead.

Antithesis.

817.

Nostre sententia confirmatio.

ead.

Eidem suffragatur,

1. Quod agnoscunt, fidem ad salutarem Sacramentorum usum requiri.

818.

2. Sacramenta instrumentaliter tantum in offerenda & conferenda gratia agere.

819.

3. Sacramenta sine fide usurpata, non solum utentibus non prodesse, sed etiam obesse.

822.

4. Phrasin de opere operato Scripturis sacris & primitiva Ecclesia Doctoribus esse ignotam.

823.

5. Quod de efficacia Sacramentorum ex opere operato variis modis invicem dissentiant.

ead.

Argument. Adversariorum. Baptismus infantibus prodest, cum tamen fide destituti sint.

828.

Thesis tertia. Etiam Veteris Testamenti Sacramenta fuerunt efficacia media gratiae, remissionis peccatorum & salutis hominibus offerenda ac credentibus conferenda. ead.

Expositio. ead.

Antithesis. 829.

Nostre sententiae confirmatio. 839.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscunt, Sacramenta

Vet. Test. fuisse efficacia media & sigilla

gratiae. 832.

2. Circumcisionem fuisse efficaciam remedium peccati originalis, ac medium gratiae & salutis. 833.

3. Sacrificia fuisse salutaria gratia media & peccati remedia. 835.

4. Sacramenta Veteris Testamenti illud fuisse olim Israelitis, quod nobis hodie sunt Baptismus & Eucharistia. 837.

5. Quod de efficacia Sacramentorum Veteris Testamenti varii modis invicem dissentiant. 839.

Exceptiones Adversariorum.

1. Ad argum. ex promissione foederis Circumcisioni addita, exc. verbis illis, Ero Deus tuus, nec remissionem peccatorum, nec vitam aeternam, sed tantum quandam peculiarem protectionem promittit. 840.

2. Ad argum. ex communione Circumcisioni addita, exc. verba illa intelligenda non de infantibus, sed de solis adultis. 841.

Argum. Advers.

1. Rom. 4. Apostolus probat, Abrahamum non in Circumcisione, sed in praepatio fuisse justificatum. ead.

2. 1. Cor. 7. Circumcisio nihil est. Gal. 6. Nec circumcisio aliquid valet, nec praepatium. 842.

3. Nullum potest dari Sacramentum Veteris Testamenti, quod habeat annexam promissionem gratiae. ead.

4. Lex non justificat. Ergo nec Sacramenta Veteris legis justificant. ead.

5. Deus in Vet. T. dicitur noluisse sacrificia. Psal. 40. Psal. 51. Esai. 1. ead.

6. Philo Circumcisionis fines ex professo recensens, non memorat, Circumcisionem peccato modelam attulisse. 843.

Thesis quarta. Sacramenta quaedam N. Test. characterem indelebilem imprimere dubium est & incertum. ead.

Expositio. ead.

Antithesis. 844.

Nostre sententiae confirmatio. ead.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam fatentur, characterem superbrico atque incerto niti fundamento. 845.

2. Quod de characteris diversis, imò aduersas invicem propugnant opiniones. 848.

Uterque, Primò de characteris quidditate. ead.

Secundò, de causis excogitati characteris. 850.

Tertiò, de obiecto characteris. ead.

Quartò, de subiecto characteris. 851.

Quintò, de effectibus characteris. ead.

Sextò, de causis, propter quas character ille sit indebilis. 852.

Septimò, de quaestione, an etiam Circumcisio impresserit characterem. 853.

3. Quod peregrini Scripturae dictis characterem probant. ead.

Argum. Advers.

1. 2. Cor. 1. v. 21. Qui unxit vos & signavit vos. Ephes. 1. vers. 13. in quo & credentes signati estis. cap. 4. v. 30. Nolite contristare

tristare Spiritum Sanctum, in quo & signati estis. ead.

2. Circumcisio fuit figura Baptismi, Col. 2. At ille relinquebat in corpore quoddam cautērium, quo pręfiguratus fuit character in anima baptizati. 856.

3. Esai. 66. v. 18. Omnes gentes & lingue venient, & videbant gloriam meam, & pacem in illis signum. ead.

4. Ezech. 9. v. 4. Signa Tau in frontibus gementium & dolentium. 857.

5. 1. Tim. 4. v. 14. Noli negligere gratiam Dei, quę in te est, quę data est tibi per Prophetiam cum impositione manuum Presbyterii. ead.

6. Non potest dari alia causa, cur Baptismus non sit iterandus. 858.

7. Ordinatio non est iterabilis. Ergo inprimis characterem. 859.

8. Patres mentionem faciunt characteris. ead.

CAPUT III. De numero Sacramentorum. 860.

Thesis. Duo tantum sunt Novi Testamenti Sacramenta proprie sic dicta, Baptismus & Eucharistia. ead.

Enjunctio. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. 861.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscant, esse tantum duo N. Test. Sacramenta. 862.

2. quod quidam negant, Confirmationem, Pęnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium esse Sacramenta proprie dicta. 865.

3. quod quidam talem tradunt definitionem, quę non competit quinque Sacramentis, Baptismo & Eucharistia, super addit. ead.

4. Quod agnoscunt, institutionem Sacramentorum esse solum Dei propriam. 866.

5. per aquam & sanguinem ex latere Christi profluentem Job. 19. v. 35. denotari duo Ecclesie Sacramenta. 867.

6. Septenarium Sacramentorum numerum non posse ex Scripturę probari, sed ex traditione descendere. 868.

7. quod in Concilio Tridentino quidam censebant, non esse definiendum, Sacramenta vera ac propria, neque plura esse, neque pauciora, quàm septem. 869.

8. Quod frivolas & jejunas ratiunculas pro asserendo septenario Sacramentorum numero adducant. ead.

Argum. advers. Patres plura numerant Sacramenta, quàm Baptismus & Eucharistiam. 871.

Appendix hujus articuli, in qua continentur,

1. *Querela.* Conqueruntur enim Adversarii falso sibi tribui.

1. Quod Concilium Tridentinum definierit, intencionem finis esse necessariam in eo, qui Sacramentum administrat. 872.

2. quod statuunt, conferre gratiam ex opere operato esse idem, quod conferre gratiam peccatori sine fide & bono motu intenti. ead.

3. Quod affirmet, opus operatum significare opus meritum, seu dignitatem operis ex parte Ministri vel suscipientis. 876.

4. quod Florent. & Trident. Concilia definiverint, veteres Patres non habuisse gratiam Dei ex merito Christi, aut habuisse eam sine ullo organo vel medio applicante. ead.

2. *Calumnia.* 1. Generales. Tribuunt enim nobis.

1. Quod omnia Sacramenta virtute & efficaciam spoliemus. 877.
 2. quod in constituenda Sacramenti definitione dissentiamus. ead.
 3. quod in questione de numero Sacramentorum novem diversas opiniones foveamus. ead.
 4. quod statuamus, Sacramenta immediate non habere ullam efficientiam respectu gratie, sed esse nuda signa. 878.
 5. quod ineptè allegemus dictum Christi Matth. 23. v. 2. ad probandum licere uti Sacramentis per malos Ministros administrationis. 879.
2. Speciales.
1. Quod Lutherus docuerit, quemvis hominem baptizatum potestatem & jus habere administrandi Sacramenta. 880.
 2. Non requiri certa verba in Sacramentis. ead.
 3. quod initio à nomine Sacramenti abhorruerit. 881.
 4. quod cum Anabaptistis in questione de effectu Sacramentorum consentiat. ead.
 5. quod videat Patrum sententiam de sa-

- crificio Abeli igne caelitus delapso inflammato. ead.
3. Opiniones erroneae & absurdae. 882.
 1. Non omnia Sacramenta esse à Christo instituta. ead.
 2. Christo ut homini competere potestatem quandam mediam inter divinam & humanam, juxta quam ad Sacramentorum institutionem concurrat. ead.
 3. Abrahamum fuisse justum ante circumcisionem, proinde Circumcisionem non fuisse additam promissionem de remissionis peccatorum. ead.
 4. Verba absolutionis esse externa signa in poenitentia. ead.
 5. Job. 3. Nisi quis renatus fuerit, esse condemnationem. 883.
 6. Salutem hominum esse in arbitrio impiorum Ministri positam. ead.
 7. Sacramentis non competere efficientiam fidei. ead.
 8. Eph. 5. probari, quod matrimonium sit Sacramentum. ead.
 9. Sacramenta non dirigi ad personas instituendas. 884.

ARTICULUS XII.

DE BAPTISMO.

- CAPUT I. De Baptismi necessitate. 885.
- Thesis. Baptismi susceptio non est tam precisè & absolute necessaria, ut omnes, etiam parentum fidelium infantes, absque eo mortui, sint ab aeterna salute simpliciter exclusi. ead.
- Responsum. ead.
- Antithesis. ead.
- Nostra sententia confirmatio. 886.
- Eidem suffragatur,
1. Quod quidam solum salutem infantibus si-

- delium absque Baptismo decedentibus faciunt. 887.
2. quod quidam tales hypotheses proferunt, quae nostram confirmare possunt sententiam; utpotè, quod
- Primo, agnoscunt, gratiam Dei non esse absolute & simpliciter Sacramentis alligatam. 894.
- Secundo, præter Baptismum fluminis etiam statuunt Baptismum sanguinis & fluminis. 896.
- Tertio,

Tertio, infantes ante Circumcisionem susceptam mortuos à salute aeterna non excludunt. 897.

Quarto, Christum, utpote summum Sacerdotem supplere, quod Baptismi Sacramento deest, si Minister intentionem subtrahat. 898.

Quinto, infantes non habere fidem propriam, sed baptizari in fide parentum & Ecclesiae. ead.

Sexto, doctrinam de absoluta Baptismi necessitate esse hereticam. ead.

Septimo, Deum neminem obligare ad impossibile. 899.

3. Quod de statu infantum non baptizatorum post mortem opinionibus invicem plurimum discorant. ead.

4. Quod non conveniunt in quaestione, quando caperit Baptismi necessitas. 902.

Argumenta Adversar.

1. ex Job. 3. v. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non intrabit in regnum caelorum. 903.

2. Augustinus absolutam Baptismi necessitatem statuit. 905.

CAPUT II. De objecto Baptismi, videlicet de infantibus baptizatis, an credant. ead.

Thesis. Infantes baptizati habent fidem propriam actualem. ead.

Enim. ead.

Antithesis. 907.

Nostrae sententiae confirmatio. ead.

Eidem suffragatur,

1. Quod agnoscere coguntur, infantes habere fidem justificantem & salvantem. 908.

2. Parvulos illos, de quibus Christus dicit Matth. 19. Marc. 10. Luc. 18. Sinite parvulos ad me venire, non fuisse grandio-

res, sed infantes usu rationis adhuc destitutos. 909.

3. Infantes spiritualiter manducare carnem Christi & bibere ejus sanguinem. 910.

4. In infantes cadere actualia peccata. ead.

5. Quod in quaestione de fide infantum non consentiant. ead.

Argum. Adversariorum. Portatorum fides impetravit paralytico sanitatem. Matth. 9. v. 3. Ergo etiam aliena fides infanti confert salutem. ead.

CAPUT III. De Baptismi effectu. 911.

Thesis prima. Baptismus non ita tollit peccatum, ut in baptizatis nulla ejus maneat reliquia. ead.

Enim. ead.

Antithesis. 912.

Nostrae sententiae confirmatio. 913.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscunt, concupiscentiam post Baptismum in renatis adhuc reliquam esse peccatum. ead.

2. In Baptismo peccata remitti, non autem funditus extirpari & radicitus deleri. ead.

3. Post Baptismum adhuc manere carnis infirmitatem ac Naturae vitiositatem. ead.

Argumenta Adversar.

1. Christus mundat Ecclesiam lavacro aquae in verbo, ut sit sine macula & ruga. 915.

2. Si peccatum maneret, Deus illud odisset. 916.

3. Scriptura de remissione peccatorum utitur vocabulis mundaendi, lavandi, tollendi, delendi, auferendi. p. ead. Quod etiam quidam referunt Ps. 10. v. 25. Quaretur peccatum ejus, & non inveniatur. 917.

4. *Figure Baptismi docent, peccata penitus tolli.* ead.
 5. *Non possunt simul habitare lux & tenebræ.* 918.
Thesis secunda. Baptismi efficacia extendit se non tantum ad præteritum, sed etiam ad futurum tempus. ead.
Ex hinc. ead.
Antithesis. 919.
Nostre sententiæ confirmatio. ead.
Eidem suffragatur,

1. *Quod quidam agnoscunt, efficaciam Baptismi se extendere etiam in futurum.* 920.

2. *Quædam hypothèses Adversariorum.* 921.

CAPUT IV. De Baptismi speciebus, an Baptismus Johannis fuerit specie distinctum Sacramentum à Baptismo Christi. 922.

Thesis. Baptismus Johannis fuit Sacramentum divinitus institutum, ad remissionem peccatorum efficax. ead.

Ex hinc. ead.
Antithesis. 923.
Nostre sententiæ confirmatio. 924.
Eidem suffragatur,

1. *Quod quidam agnoscunt, Baptismum Johannis fuisse à Deo institutum.* 926.

2. *Baptismum Johannis habuisse spirituale efficaciam.* ead.

3. *Baptizatos à Johanne non debuisse necessario percipere Baptismum Christi.* 927.

4. *Christum ideo baptizari voluisse, ut Ecclesia Baptismum consecraret, & in eum finem aquas purgaret.* ead.

5. *quod opinionibus de Baptismo Johannis & Scholastici & recentiores Pontificii plurimum discrepent.* 928.

Argum. Bellarmini.

1. *Vocatur Baptismus Johannis. Ergo fuit*

ab homine tantum, videlicet ab ipso Johanne institutus. 929.

2. *Baptisma Johannis non habuit invocationem Trinitatis, ac probabile est, quod Johannes nulla verborum forma usus fuerit.* ead.

3. *Johannes nihil decuit de passione & merito Christi.* 930.

4. *Johannes erat præcursor Christi, & solum ad hoc venerat, ut pararet ejus vias.* 931.

5. *Rari admodum erant eo tempore non baptizati à Johanne, Matth. 3. v. 5. at ipso die Pentecostes baptizata sunt tria millia.* ead.

6. *Act. 19. v. 5. baptizati à Johanne iterum fuere baptizati ab Apostolo.* 932.

7. *Baptismus Christi vix potest ipsi Christo tribui sine ejus injuria.* 933.

8. *Baptismus Johannis vocatur Baptismus penitentiae Matth. 3. v. 11. quia provocavit ad penitentiam. Christi autem Baptismus supposuit penitentiam.* ead.

9. *Matth. 3. v. 11. Johannes dicit, se baptizans aqua, Christum vero Spiritu S. & igni.* 934.

10. *Patres derogant Baptismo Johannis spirituale efficaciam.* ead.

Appendix hujus articuli, in qua continentur,

1. *Querela. Conqueruntur Adversarii, per calumniam sibi tribui,*

1. *Quod Baptismus in quovis liquore fieri posse autem.* 935.

2. *Quod in doctrina & administratione Baptismi sint superstitionis rei.* 936.

3. *Quod baptizent campanas.* ead.

4. *Quod Baptismus in nomine Mariæ simul collatum, approbent.* 938.

5. *Quod statuunt, cum qui peccat post Baptismum, cum nisi debere propria contri-*

1. contritione & satisfactione, ut redeat ad gratiam. ead. 939.
2. Calumnie.
3. Generales. Tribuunt nobis
 1. Quod cum heretici Origemisti statuimus, peccata non tolli per Baptismum, sed solum tegi. ead.
 2. quod cum Pelagianis statuimus, infantibus Baptismo salvari posse. ead.
 3. quod Christi Baptismum deprimamus. ead. 940.
 4. quod cum Ulpiano & Cero Ethnicis & Christianorum hoste doceamus, exorcismos Ecclesie esse imposturas. ead.
 5. Quod Anabaptiste ex nobis orti fuerint. ead.
2. Speciales.
 1. Quod Lutherus statuat, quicquid balnei nomine nuncupari potest, illud esse aptum ad baptizandum. ead. 941.
 2. quod Lutherus & Brentius statuunt, ad Baptismi substantiam non esse necessariam certam verborum formam. ead.
 3. quod Lutherus statuat, infantibus nullam fidem in Baptismo esse necessariam. ead. 942.
 4. quod Lutherus semina Anabaptistici erroris sparserit, negando Pado-baptismum ex Scripturis probari posse. ead.
 5. quod Chemnicus scribat, Hyginum Christum instituisse. ead.
3. Opiniones absurda & erronea. ead.
 1. Baptismum aut absolute, aut sub conditione repetendum, si detur in nomine Christi aut unius Trinitatis persone sine expressione reliquarum. ead.
 2. Parvulos non baptizatos mittendos esse in flammam ignis, nec tamen inflammandos illi igni, aut cruciandos. ead. 943.
 3. Martyrium convenire cum Baptismo aqua in effectibus. ead.
 4. Christianam ab ipso Christo in mari esse baptizatum. ead.
 5. In lingua Germanica à nostris baptizatos, esse in Latina rebaptizandos. ead.
 6. Aquam, quæ ad Baptismum utimur, prius parandam & addito mystica benedictionis oleo consecrandam esse. ead.
 7. Formulam Baptismi in Ecclesiis nostris usitatam, Ego te baptizo in nomine Patris, Filii & Spiritus Sancti, ex solo Evangelio demonstrari non posse, sed necessario ad traditiones esse recurrendum. ead. 944.
 8. Securius esse, ut baptizatus à Græco hac formâ, Baptizetur servus Christi &c. iterum baptizetur. ead.
 9. Apostolos ad tempus ipsam essentialium verborum formam mutasse, quibus Christus Sacramentum Baptismi administratum voluerit. ead. 945.
 10. Vexilla baptizata chrismate inungi, adjurari, consecrari & benedici. ead.
 11. Dormienti Baptismum conferri posse. ead.
 12. Parvulos Judeorum per vim parentibus eripiendos & baptizandos esse. ead.
 13. De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizandos esse huius verbis præmissis: Si baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum baptizatus es, ego baptizo te. ead. 946.
 14. Gratiam Dei in Baptismo non requirere gemitum vel planctum vel opus aliquod. ead.
 15. Trinam immersionem esse necessariam. ead.

16. Pulsu campanarum baptizatarum malignos Spiritus abigi. *ead.*
17. Ecclesiam mutasse formam baptizandi à Christo traditam in formam baptizandi in nomine Christi. *947.*
18. Infantem in utero esse baptizandum. *948.*
19. Fidem parentum infantibus sine Baptismo posse applicari signo crucis vel invocata S. Trinitate. *nad.*
20. Baptismum proprie significare immersionem. *ead.*
21. Parvulum Judaeum ante octavam diem mortuum sine circumcissione non potuisse salvari. *ead.*
22. Ceremoniam Baptismi utilem esse, gustum salis. *949.*
23. Baptizati aures & nares salivâ tangendas, ac dicendum Ephata. *ead.*
24. Incertum esse, quando Baptismus sit institutus. *ead.*
25. In dicto Christi: Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. Qui vero non crediderit, condemnabitur, negationem in membro posteriore, ex affirmatione in membro priorè esse subintelligendam. *950.*
26. Baptismum in nomine Patris & Filii & Spiritus S. & B. Mariae Virginis collatum esse legitimum. *951.*
27. Agnus Dei baptizari per Pontificem. *ead.*
28. Non vitari formam Baptismi, si quid in ea apponatur superfluum. *ead.*
29. Qui lapsu baptizârunt, eos verè baptizasse. *ead.*
30. Baptismati undam cruce sanctificari. *ead.*
31. Padobaptismum non posse probari ex Scriptura. *ead.*
32. Infantem non habere perfectum Baptismum, quod in fide non sit institutus. *ead.*
33. Non esse verum Baptismum, si quis sine baptizaret: Ego Petrus baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. *952.*
34. Jubilæum posse dici tertium Baptisma. *ead.*

ARTICULUS XIII.

DE CONFIRMATIONE.

Thesis. Confirmatio non est Sacramentum Novi Testamenti proprie dictum à Christo institutum, sed Ceremonia quaedam Ecclesiastica, non efficiendi, sed significandi tantum vim obtinens. *pag. 953.*

Enjones. *ead.*

Antithesis. *ead.*

Nostre sententiae confirmatio. *654.*

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscunt, Sacramentum

hoc à Christo non esse institutum, vel certè ejus institutionem non posse ex sacris literis probari. *955.*

2. Huic Sacramento jam olim fuisse à quibusdam contradicendum. *957.*

3. Sacramentum Confirmationis non esse, a què necessarium, ac est Baptismus & Eucharistia. *ead.*

4. Dissensiones Adversariorum labefaciunt hujus Sacramenti veritatem. *958.*

Argum.

PARTIS II. LIBRI II. SPECIALIS.

Argum. Adversariorum.

1. 2. Cor. 1. v. 21. Qui confirmavit vos vobiscum in Christo & qui unxit nos Deus. v. 22. qui & signavit nos & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. 961.
2. 1. Joh. 2. v. 27. Unctio manet in vobis. ead.
3. Apostoli imposuerunt manus baptizatis, & per illam impositionem manuum contulerunt Spiritum Sanctum. ead.
4. Cum Dominus Jesus sit Magnus unctus & nos ab eo Christiani dicamur, decuit sane, ut ille nobis unctionem sacram institueret christianis, ut & nos

inuncti perfecti sic deum efficermur Christiani. 992.

5. Hebr. 6. v. 2. mentio fit impositionis manuum, eademq; conjungitur cum Baptismo, cum fide, cum poenitentia, aliisque rebus, quae pertinent ad salutem, imò ad fundamenta religionis. ead.
6. Fuit Novatianorum error, negare Confirmationis Sacramentum. 964.
7. Patres per impositionem manuum describunt Confirmationis Sacramentum. ead.
8. Patres saepe mentionem faciunt christianis ac unctioni, 965.

ARTICULUS XIV.

DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE.

CAPUT I. De appellatione hujus Sacramenti. 967.

Thesis. Sacramentum Eucharistiae rectè vocatur Cæna Dominica. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eadem suffragatur,

1. Quod quidam Sacramentum hoc sine scrupulo vocant Cænam Dominicam, sacram, mysticam. 968.

2. quod agnoscunt, Apostolum 1. Cor. 11. v. 20. nomine domini Cænam intelligere Sacramentum Eucharistiae. 969.

3. à Patribus in Ecclesia primitiva hanc appellationem fuisse Eucharistiae Sacramento attributam. 970.

4. hanc appellationem non esse simpliciter prohibitam, sed certâ ratione usurpari posse. 971.

Argum. Adversariorum.

1. Nec Scriptura, nec pia antiquitatis exemplo gaudet hac appellatio. ead.

2. Cæna Domini generaliter comprehendit typicas & vulgares, spirituales & celestes epulas, quibus Christus Apostolos aut populum pavit, aut se refecturum beatos metaphorice pollicetur. 972.

3. Christus consecravit & dedit Apostolis suum corpus manducandum Cænam factam. Luc. 22. Joh. 13. 1. Cor. 11. ead.

CAPUT II. De symbolorum externorum, panis scilicet & vini, transsubstantiatione. 973.

Thesis. Panis Eucharisticus non transubstantiatur in corpus Christi, nec vinum Eucharisticum transubstantiatur in sanguinem Christi, ead.

Ratio. ead.

Antithesis. ead.

b 2

Nostra

Nostra sententia confirmatio. 974.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam transsubstantiationem repudiant, vel hypotheses transsubstantiationi contrarias amplectuntur.

975.

2. quod quidam fatentur, transsubstantiationem non posse probari ex sacri literii.

982.

3. Transsubstantiationem destitui primitiva Ecclesia suffragio.

984.

4. In Concilio Lateranensi Anno 1215. sub Innocentio tertio transsubstantiationem pro fidei articulo definitam.

985.

5. quod tales proferunt hypotheses, ex quibus transsubstantiatio everti potest.

986.

6. quod frigidas ac omnino tales pro transsubstantiatione rationes afferunt, quæ dogma illud magis suspectum reddunt, quam ut illud probent.

987.

7. quod varias de modo conversionis invicem fovent opiniones.

ead.

8. quod presupposito conversionis modo per transsubstantiationem nihilominus varii de ea opinionibus invicem discrepant.

992.

Exceptiones Adversariorum ad nostra argumenta. 1005.

1. Ad argumentum, quod panis Eucharistici post consecrationem vocetur panis, exc. sc. vocari, vel quia ex pane factus est, vel quia figuram panis externam retinet, vel quia habet effectum & proprietates panis, vel quia more Hebraico omni cibui vocatur panis.

ead.

2. Ad argumentum, quod inherenti in subjecto pertineat ad essentiam acci-

dentis, exc. lucem primogenitam tribus diebus fuisse absque vehiculo.

1008.

Argum. Adversariorum.

1. Verba illa, Hoc est corpus meum, necessariis inferunt, aut veram mutationem panis, aut mutationem metaphoricam.

Consequens Lutherani non admittunt. Ergo antecedens amplecti debent. ead.

2. Ex cap. 6. Job. probari potest transsubstantiatio.

1016.

3. Patres à tempora Apostolorum usque ad Concilium Lateranense transsubstantiationem agnoverunt.

1017.

4. Manna non saporem tantum, sed etiam substantiam ad votum comedentium mutavit. Fuit ergo typus transsubstantiationis.

1019.

5. Non est rationi consentaneum, ut maneat simul cibus mentis & ventris. ead.

CAPUT III. De panis Eucharistici repositione & asservatione. 1020.

Thesis. Panis Eucharisticus non est corpus Christi extra usum à Christo institutum, & per consequens repositio & asservatio Sacramenti probari nequit.

ead.

Enim.

ead.

Antithesis.

1022.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscunt, repositionem & asservationem Sacramenti non esse Dominica institutioni conformem.

1024.

2. Asservationem in primitiva Ecclesia non fuisse usitatam.

1025.

3. Panem non esse corpus Christi, si extra intentionem Christi instituentis adhibeatur.

1026.

4. Sa-

PARTIS II. LIB. II. SPECIALIS.

4. *Sacram Eucharistiam definiendam esse per actionem.* ead.

Exceptio Adversariorum ad nostrum argum. quod reservatio panis & vini fiat præter institutionem, exc. non esse promissionem additam præcepto. 1027.

Argum. Adversariorum.

1. *In Eucharistia non est aliqua actio, sed solares permanens, quæ dicitur & est Eucharistia.* ead.

2. *Ulus cujuslibet rei posterior est ejus essentia.* 1028.

3. *Reservationis multa dantur exempla in primitiva Ecclesia.* ead.

4. *Judas ita suscepit hoc Sacramentum, ut partem absumeret, partem adservaret.* 1029.

5. *Ex reservatione manna probari potest reservatio Eucharistia.* ead.

CAPUT IV. De usu panis azymi. 1030.

Thesis. Ulus panis azymi in Eucharistia administratione non est simpliciter necessarius. ead.

Respon. ead.

Antithesis. ead.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur,

1. *Quod Latine Ecclesie aliquandiu panem fermentato suere use.* 1031.

2. *Quod non damnant Ecclesiam Græcam propter usum panis azymi.* ead.

3. *quod vetus Ecclesia Rom. consuetudinem suam utendi azymo sic defendit, ut Græcos contrarium morem observantes, non damnarit.* ead.

4. *quod panis azymi necessarium usum ex Leviticis Ceremoniis probant.* 1032.

Argumenta Adversariorum. I. CHRISTUS

in prima Eucharistia institutione usus est azymo, ac dixit: Hoc facite. Ergo necessarius est azymi in Eucharistia usus. ead.

2. *Panis azymus significat puritatem & sinceritatem corporis Christi, vel eam, quam habere debent, qui ad Sacramentum accedunt.* ead.

CAPUT V. De mixtione aquæ cum vino Eucharistico. ead.

Thesis. Mixtio aquæ cum vino in administratione Cæna Dominica non est absolute necessaria. ead.

Respon. ead.

Antithesis. 1033.

Nostra sententia confirmatio. ead.

Eidem suffragatur,

1. *Quod quidam agnoscunt, ex verbis institutionis non posse probari mixtionis illius necessitatem.* 1034.

2. *Non ex præcepto Christi, sed ex Pontificis Romani institutione & Ecclesie consuetudine aquam vino misceri.* ead.

3. *Mixtionem illam aquæ non esse necessariam ad integritatem Sacramenti.* 1035.

4. *Consuetudinem vinum aquam miscendi, non esse Universalem nec omnium temporum nec locorum.* 1036.

5. *quod impertinentibus & peregrinis Scriptura dictum mixtionem illam aquæ cum vino probant.* ead.

6. *quod mixtionis illius origo ab hæreticis videri potest descendere.* 1037.

7. *quod opinio de necessitate mixtionis inextricabiles questionum labyrinthos peperit.* ead.

Argum. Adversariorum.

1. *Christus vinum aquam mixtam, consecra-*

vit, non ex more regionis potissimum,
sed ut idem à nobis in Eucharistia ad-
ministratio faciendū ostenderet. 1038.

2. Ex latere Christi profluxit sanguis & a-
qua. ead.

3. Prov. 9. Venite, comedite panem meum
& bibite vinū, quod miscui vobis. 1039.

4. Calix Eucharistia non solum figuratus
fuit in V. Test. per vinum, sed etiam in
aqua, quæ fluxit ex petra. ead.

5. Aqua vino miscetur ad significandam
duarum Naturarum in Christo unio-
nem. ead.

CAPUT VI. De fine & fructu Eucharistia.

ead.

Theſis. Finis & fructus Eucharistia est obſi-
gnatio promissionis de remissione peccato-
rum. ead.

"Enjunc. ead.

Antithesis. 1040.

Nostra sententia confirmatio. 1041.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam agnoscunt, remissionem
peccatorum esse fructum hujus Sacra-
menti. 1043.

2. Quædam hypotheses Adversariorum.
ead.

CAPUT VII. De communione sub utraque specie. 1046.

Theſis. Vera & legitima sacra Cæna admi-
nistratio non consistit in sola distributio-
ne & manducatione benedicti panis, nec
in sola distributione & bibitione benedicti
vini, sed utrumque ad Sacramenti inte-
gritatem requiritur, videlicet, tum di-
stributio & manducatio benedicti panis,
tum distributio & bibitio benedicti vi-
ni, ac proinde etiam Laici est calix distri-
buendus. ead.

"Enjunc.

ead.

Antithesis.

ead.

Nostra sententia confirmatio.

1044.

Eidem suffragatur,

1. Quod quidam communionem sub una
specie improbant, eandemq; nec verbis
institutionis Dominica, nec exemplo
primitiva Ecclesia conformem esse a-
gnoscent; vel certe tales hypotheses
proferunt, ex quibus communicatio sub u-
na specie impugnari & everti potest.
Faciunt hoc

Primò, Episcopi Romani. 1050.

Secundò, Jus Canonicum. 1052.

Tertiò, Glossator & Canonista. 1057.

Quartò, Qui floruerunt à seculo nono usq;
ad ætatem Scholasticorum. ead.

Quintò, Scholastici. 1059.

Sextò, Concilia Papistica. 1062.

Septimò, Imperatores, Reges, Principes &
eorum Legati, sive Oratores. 1064.

Octavò, Scriptores Pontificii tum ante,
tum post Lutheri tempora, tum ipsis B.
Lutheri temporibus. 1070.

2. Quod Adversarii communionem sub una
specie ita propugnant, ut variis modis
sibi invicem contradicant. 1082.

3. quod tales concedant hypotheses, ex quibus
communio sub utraque specie pro-
bari potest. 1089.

4. quod communionem sub una specie ab
hereticis in Romanam Ecclesiam descen-
disse, tacite fateri coguntur. 1090.

5. quod inanibus ac frivolis rationibus
communione sub una specie probant.
1091.

Exceptiones Adversariorum ad nostra argu-
menta. 1094.

1. Ad argum. ex verbis Institutionis peti-
tum,

- sum, exc. Christum instituisse quidem Eucharistia usum sub utraque specie, non autem præceptum de ea edidisse. ead.
2. Verbis illis, *Bibite ex eo omnes*, non præcepisse Christum omnibus sumtionem potuli, sed duodecim illis, qui cum Christo accubuerant, & quos ipsi representaverant, videlicet Chæris, non autem Laicis. 1095.
3. Verba, *Hoc facite*, continere tantum invitationem ad sumendum & ad solos Sacerdotes pertinere. 1096.
4. Apostolos à Christo in Eucharistia institutione & administratione factos fuisse Sacerdotes, ideoq; sub utraque specie Eucharistiam ipsis fuisse administratam, ut consuecendi ritum discerent. 1098.
5. Præceptum Domini nullibi inveniri à Domino traditum, nisi respectu Sacramenti sub specie panis tantum. 1099.
6. Ad argum. quod Legatum Testamento constitutum non debeat subduci Legatarii, exc. negando, salicem Eucharisticum esse Testamenti à Christo instituti partem. 1100.
7. Ad arg. petatum ex dicto Christi Matt. 19. v. 6. Quod Dom. conjunxit, homo ne separet exc. locum esse particularem de matrimonio, non Universalem. 1101.
8. Ad arg. ab exemplo Christi, sub utraque specie Eucharistiam administranti, positum, exc. non exemplum, sed legibus esse judicandum. ead.
9. Ad argum. ex verbis Apostoli 1. Cor. 11. Accepi à Domino, quod & tradidi vobis, exc. traditionem describi; non præceptum. 1102.
- Argum. Adversariorum. ead.
1. Totum Christum est sub una specie. 1103.
2. Tota Sacramenti ratio sub una specie invenitur. 1106.
3. Non major utilitas sumitur ex communione sub utraq; specie, quàm sub una. 1107.
4. Etiam una specie passio Dominica representari potest. 1109.
5. Qualibet species est distinctum Sacramentum ab altera. 1110.
6. In Oratione Dominica petere docemur panem istum supersubstantialem, h. e. panem corporis Christi, & nulla sit alterius speciei mentio. 1111.
7. Pluraq; figura Eucharistia manducationem sub una specie significant. 1112.
8. Quando Christus Johan. 6. de fructu Eucharistia loquitur, non semel, sed quater unam speciem sufficere docet ad salutem. 1113.
9. Luc. 24. Christus cum discipulis in Emanuele panem fregit, atque eo ipso unam speciem sufficere testatus est. 1117.
10. Act. 2. per fractionem panis Eucharistia describitur. 1119.
11. Act. 20. v. 7. & 11. Paulus dicitur panem fregisse. 1120.
12. Act. 27. v. 35. Paulus sumens panem gratias egit Deo in conspectu omnium, & cum fregisset, cepit manducare. ead.
13. 1. Cor. 10. v. 17. Unus panis & unum corpus multi sumus, quia omnes de uno pane participamus. 1121.
14. Ex 1. Cor. 11. v. 27. Quicumq; manducaverit indigne, aut biberit. 1122.
15. In Ecclesia Apostolica Judæi noviter conversi, Nazaræi, Rechabita non fuisse usi vino in sacrificiis. 1123.
16. In primitiva Ecclesia communio sub una specie fuit licita. ead.
17. Assertio Sacramenti in primitiva Eccle-

- Ecclesia usitata non habuit locum, nisi tantum in specie panis.* 1124.
18. *Communio domestica in primitiva Ecclesia usitata, tantum sub specie panis fuit facta.* 1125.
19. *Communicatio infantum in primitiva Ecclesia usitata, tantum sub specie panis fuit facta.* 1126.
20. *Communicatio egrotorum ut plurimum olim sub una specie fuit facta.* 1127.
21. *Uusus communionis Laice pœne loco Clericis olim imposita, probat communionem sub una specie.* ead.
22. *Manichæi tempore Leonis Pape in cœtu Christianorum sese occultârunt, & de Sacramento etiam participârunt, ita tamen, ut acceptâ panis specie de poculo non biberent.* 1130.
23. *In Græca Ecclesia fuit usitatum, tempore quadragesimæ tantum diebus Saturni & Solis consecrationem fieri, reliquis diebus Sacerdotes & Laici communicabant sub una specie ex hostiis prius consecratis & reservatis.* 1132.
24. *In locis Septentrionalibus non potest tanta vini copia haberi, quanta ad communionem totius populi requiritur.* 1134.
25. *In Concilio Ephesino approbata communio sub una specie.* 1135.
26. *In Concilio Constantiensi communio sub una specie fuit sancita, ut vim legis perpetuæ atque Universalis teneret.* ead.
27. *Ecclesia potuit mutare usum calicis.* 1136.
28. *Metuenda irreverentia, si Laici calix exhibeatur.* 1137.
29. 1. Sam. 2. v. 36. *Dimitte me, obsecro, ad* ead.
- nam partem Sacerdotalem, ut comedam buccellam panis.* ead.
- C A P. VIII. De adoratione Eucharistia.** 1138.
- Thesis. Quamvî Christus in Eucharistia præsens, religiose adorandus sit, tamen adoratio non est dirigenda ad terrena Elementa panis & vini, ne quidem in usu sacre Cœnæ, multò minùs extra usum, quando panis consecratus in processionibus circumgestatur.* ead.
- Antithesis.* ead.
- Antithesis.* ead.
- Nostre sententia confirmatio.* 1139.
- Eidem suffragatur,*
1. *Quòd quidam agnoscunt, substantiam panis etiam post consecrationem manere.* 1140.
 2. *quòd quidam negant, adorationem ad symbola externa dirigendâ debere.* 1141.
 3. *Quòd quidam agnoscunt, adorationem & circumgestionem panis consecrati non posse probari ex sacra Scriptura.* ead.
 4. *In panis consecrati adoratione magnum subesse periculum.* ead.
 5. *Adorationem & theatricam circumgestionem Eucharistia non fuisse in primitiva Ecclesia usitam.* 1142.
 6. *Circumgestionem illam panis consecrati ab Ethnicorum ritibus originem duxisse, vel certè magnam cum illis convenientiam habere.* 1144.
 7. *Circumgestionem illam panis consecrati à ritibus Judaicis originem duxisse.* ead.
 8. *quòd Urbanus Papa, qui festum corporis Christi instituit, ad usum, non ad ostentationem, vel circumgestionem* ead.

transfigurationis Symbolorum illud institueris. 1145.

9. quod quidam improbant ea, quae in circumcessionis theatra apud Pontificios hodie sunt usitata. ead.

Excerptio Adversariorum. Ad argum. quod per panis Eucharistici adorationem committatur idololatriæ, exc. Symbola externa per se & proprie non esse adoranda cultu larriæ, sed solum veneranda cultu quodam minore, qui omnibus Sacramentis convenit. 1146.

Argum. Advers. 1. Arcas federis, quæ fuit Eucharistia typus, in V.T. fuit circumgestata. Jos. 6. v. 4. 1. Sam. 4. v. 1. &c. 1147.

2. Ps. 22. v. 27. Edent pauperes & saturabuntur, & laudabunt Dominum, qui requirunt eum. 1148.

3. Ps. 71. v. 16. Erit frumentum in terra in summis montium. 1148.

4. Dionys. part. 3. Hierarch. cap. 3. dicit: O divinissimum & sacrosanctum Sacramentum. 1149.

ARTICULUS XV.

DE MISSA.

CAPUT I. de sacrificio Missæ. 1150.

Thesis. 1. Eucharistia non est externum, visibile ac propriè dictum sacrificium, in quo corpus & sanguis Domini sub visibili specie panis & vini verè ac propriè Deo offerantur. ead.

Ratio. ead.

Antithesis. 1151.

Nostræ sententiæ confirmatio. ead.

Eadem suffragatur. 1. quod quidam negant, Missam esse sacrificium externum propriè sic dictum. 1153.

2. quod quidam agnoscunt, Missæ sacrificium non posse probari ex Scripturæ sacre. 1154.

3. quod nondum certi sunt, utrum Christus in prima Cena sacrificariis. ead.

4. quod quidam agnoscunt, non posse ex verbis Institutionis absq. traditione probari, quod Christus in prima Eucharistiæ administratione corpus & sanguinem suum sub specie panis & vini Patri Patri obtulit. ead.

5. Missam idè vocari sacrificium, quia est commemoratio unius sacrificii in ara crucis, à Christo oblati. 1156.

6. quod quidam sales ponunt hypothèses, ex quib. Missa sacrificiū evensitur. 1161.

7. quod variis modis dissentiunt, subq. invicem contradicunt, qui Missæ sacrificium propugnant. p. 1164. ubi triginta novem dissensiones enumerantur. ead. & seqq.

Argum. Advers. 1. Melchisedecum obtulit panem & vinum Gen. 14. v. 18. Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Ps. 110. v. 4. Ergo & ipse debuit sub specie panis & vini sacrificare. 1179.

2. Agnus paschalis fuit typus Eucharistiæ. Is verò prius fuit immolatus & Deo in sacrificium oblatum, antequam manducaretur. 1185.

3. Dan. 8. 9. & 12. de Antichristo predictum, quod ablaturus sit iuge sacrificium, id est, Missæ sacrificium. 1186.

4. Mal.

4. *Mat. 1. v. 11. In omni loco offertur nomine meo oblatio munda.* 1188.
 5. *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. in verbis Institutionis Christus dicit, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hic sanguis meus, qui pro vobis effunditur. Verba hæc presentis temporis significant, corpus dari & sanguinem effundi Deo in sacrificium.* 1193.
 6. *Verbum Hoc, in clausula Institutionis, Hoc facite, refertur ad corpus Christi. Ergo Christus mandavit illud sacrificari.* 1196.
 7. *Verbum facite in Institutione S. Cene quidam exponunt, sacrificare.* 1197.
 8. *Job. 4. v. 23. Veri adoratores adorabunt in Spiritu & veritate.* 1198.
 9. *Act. 13. v. 2. Ministrantibus illis Domino, id est, sacrificantibus.* 1200.
 10. *1. Cor. 10. v. 18. Sacra Cæna opponitur altaribus gentilium & mensis Leviticis. Ergo est sacrificium.* 1202.
 11. *1. Cor. 11. v. 24. Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur. Est phrasis ista incruentorum Sacrificiorum propria, desumpta ex ritu, quo Sacerdotes legis ex mandato Dei utebantur in immolatione sacrificiorum incruentorum.* 1203.
 12. *Hebr. 5. v. 1. Omnis Pontifex ex hominibus assumitur pro hominibus constituitur, in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona aut sacrificia pro peccatis.* ead.
 13. *Hebr. 7. v. 3. Christus est æternus Sacerdos. At si non offerret quotidie sacrificium æternum, non esset æternus Sacerdos.* 1204.
 14. *Hebr. 13. v. 10. Habemus altare, de quo non habent edendi potestatem, qui tabernaculo deserviunt. Ubi verò altare, ibi sacrificium.* ead.
 15. *Ubi Sacerdotes, ibi sacrificium. At in N.T. quidam constituuntur Sacerdotes. Esai. 61. v. 4. cap. 66. v. 21. 1. Petr. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6.* 1206.
 16. *In quacunq; Republ. benè constituta indissolubili nexu inter se devincta sunt, lex, sacrificium, Sacerdotium.* ead.
 17. *Solum sacrificium repræsentat mortem Christi, non Sacramentum.* 1207.
 18. *Corpus & sanguis sunt in Cæna, ut cibus & potus. At caro & sanguis non sunt apti ad cibum, nisi animal prius moriatur.* 1208.
 19. *Patres sacrificium Missæ confirmant.* ead.
- Thesis 2. Missa non est sacrificium propitiatorium verè & propriè sic dictum, sed tantum commemoratio sacrificii propitiatorii, in ara crucis à Christo oblata.* 1211.
- Antithesis.* ead.
- Nostre sententia confirmatio.* 1212.
- Eidem suffragatur. 1. quòd quidam agnoscunt, Missam idèd vocari sacrificium, quia est commemoratio unici sacrificii in ara crucis à Christo oblata.* ead.
2. *Missam esse potiùs applicationem propitiatorii sacrificii, quàm propitiatorium sacrificium propriè sic dictum.* ead.
 3. *Missam non delere peccata, nec prodesse ex opere operato.* 1214.
 4. *quòd ex abrogato Judaismo probare satagunt, Adissam esse propitiatorium sacrificium.* 1215.
 5. *quòd variis modis in hac questione inter se dissentiant.* ead.
- Argum. Advers. 1. Antiquissimo Ecclesiæ more sit commemoratio defunctorum.* 1216.

PART. II. LIBR. II. SPECIALIS.

in celebratione Missæ. 1217.

2. Hebr. 5. v. 1. Omnis Pontifex ex hominibus assumitur. &c. ead.

Thesis 2. Missa non debet offerri pro defunctis. ead.

Respondetur. ead.

Nostre sententiæ confirmatio. 1218.

Eidem suffragatur. 1. quòd Carolus Magnus in legibus suis Ecclesiasticis inter alia, superstitiones in mortuorum exequiis eradicari voluit. 1218.

2. quòd negant, morenis auxilium ferri posse. ead.

3. quòd quidam agnoscunt, oblationem pro defunctis destitui mandato divino. 1219.

4. oblationes illas potius fuisse gratulatorias & Eucharisticas, quàm propitiatorias ac liberatorias. ead.

5. oblationem illam pro defunctis in Ecclesia primitiva Apostolica vicina non fuisse usitatas. 1220.

6. oblationes & orationes pro defunctis à gentilibus originem ducere. ead.

Argum Bellarm. 2. Maccab. 12. Judas Maccabæus jussit offerri sacrificium pro peccatis mortuorum, quod factum Scriptura laudat. 1221.

CAPUT II. de Missis solitariis. ead.

Thesis. Missa solitaria, sive privata, in quibus solus Sacerdos communicat, & ex illa communicatione fructus aliquis ad populum redire statuitur, non sunt approbandæ. ead.

Respondetur. ead.

Antithesis. 1222.

Nostre sententiæ confirmatio. ead.

Eidem suffragatur. 1. quòd quidam agnoscunt, olim non fuisse celebratam Eucharistiam, nisi adesse, qui una cum Sacerdote

consecrante communicarent.

2. ex Christi institutione ad legitimam Eucharistiæ celebrationem requiri etiam distributionem. 1227.

3. quòd quidam privatas illas Missas improbant. 1228.

4. quòd nundinationes istarum privatarum Missarum taxant. 1232.

5. quòd agnoscere coguntur, Ecclesiam Grecam non celebrare privatas Missas. 1233.

6. quedam hypotheses Adversariorum. 1234.

Argum Advers. Chrysost. homil. 3. in Epist. ad Eph. dicit. In cassum assistimus altari: nullus, qui communicetur. 1236.

CAPUT III. de lingue genere. ead.

Thesis. Administratio Eucharistiæ usitato & communicantibus noto lingue genere peragenda. ead.

Respondetur. ead.

Antithesis. ead.

Nostre sententiæ confirmatio. 1237.

Eidem suffragatur. 1. quòd quidam agnoscunt, sacra Ecclesiastica lingua vulgari esse peragenda. 1238.

2. apud multos populos, præsertim Ecclesia primitiva temporibus sacra fuisse vernaculâ ac vulgari lingua celebratam. 1241.

3. Paulum 1. Cor. 14. usum vulgaris lingue in publicis Ecclesiæ precibus ac jactis requirere. 1243.

4. preces, quæ sunt in lingua vulgari, esse magis fructuosas. 1244.

5. quedam hypotheses Adversariorum. 1245.

6. Dissensiones Adversariorum. 1247.

Argum Advers. Titulus crucis Christi trib. tantum linguis suis scriptus, ac Christus

- sacrificium incruentum celebrans ait :* *End. 101.* *ead.*
Eli Eli lama sabachbani, lingua Ro- *Antihefist.* *ead.*
manis & Judeis pariter ignotâ. 1248. *Nostra sententia confirmatio.* *ead.*
- CAPUT IV. de vocis genere.** *ead.* *Eidem suffragatur. 1. quod quidam agnoscunt,*
Thefs. In sacra Cene administratione Mi- *Apostolos in administratione Eucha-*
nister Ecclesie articulatâ & clarâ voce *ristie tantum recitatione orationis*
uti debet. *ead.* *Dominice ac verborum Institutionis*
usos fuisse. 1254.
End. 101. *ead.* 2. quod quidam singulas partes à singulis
Antihefist. 1249. *Pontificibus Misse additas enume-*
Nostra sententia confirmatio. *ead.* *rant.* 1257.
Eidem suffragatur. 1. quod Justinianus Imp. 3. quod jam olim quidam in canone illo
Sacra Ecclesiastica clarâ voce peragi *aliqua desiderârunt.* 1259.
constituit. *ead.* 4. quod novitatem Canonis ipsimet agno-
 2. quod Thomas facitur, Christum verba *scunt.* *ead.*
consecrationis manifestè protulisse. 5. quod agnoscunt. Canonem à Gelasio de-
 1250. *num compositum.* *ead.*
 3. quod quidam agnoscunt, in primitiva *6. quod facitur, Officium Gregorianum*
Ecclesia Sacra olim fuisse clarâ voce *non sine contradictione fuisse ab Eccle-*
peracta. *ead.* *si receptum.* 1260.
 4. quod Bellarm. facitur, non esse per se *Argum. Bellarm. 1. Canon Misse est Aposto-*
illicitum, totam Missam altâ voce ce- *lica originis.* 1262.
lebrare. *ead.* 2. Liturgia Jacobi probat Canonem.
 5. quod agnoscunt, jure divino liberum esse *Appendix Articuli de Eucharistia & de*
vocis sonum in Misse celebratione. *Missa; in qua continentur.*
ead. 1. Querele. Conqueruntur enim Adversa-
Argum. Advers. 1. Utile est ad reverentiam *rii, sibi falsò tribui,*
tanti mysterii, ut non omnia altâ voce 1. quod Ecclesia Romano-Catholica hoc
dicantur. 1251. *precipue intendat in mitione aquæ, ut*
 2. Habemus exemplum antiquæ Liturgiæ *non solus Christus, sed etiam populus*
tum Græcæ, tum Latine. *ead.* *Deo sistatur.* *ead.*
 3. Miraculum de pane in carnem conver- 2. quod multum inter se disputent, quibus
so. 1252. *verbis sit Eucharistia conficienda.*
 4. Hoc silentium homines reddis attentos- *1263.*
Deo, occludit etiam aditus sensuum, & 3. quod tribuant Misse sacrificio ex opere
aniam quieti reddit. 1253. *operato remissionem peccatorum mor-*
CAPUT V. de Canone Misse. *ead.* *talium, & sumtionem Eucharistie solum*
Thefs. Recitatio Canonis non est simpliciter *remissionem venialium, etiam non sine*
noctaria ad legitimam Sacra Cene *periculo usentis.* *ead.*
administrationem, & multa in eo jure 4. quod Missa pro se ex opere operato. *ead.*
desiderantur. *ead.* 5. quod

5. quòd Christus passione suâ satisfecerit solum pro peccato originis, pro actualibus autem instituerit Missam. 1264.
6. quòd virtutem quandam Magicam in verbis consecrationis statuunt. 1265.
7. quòd doceant, Sacerdotem esse creatorem sui creatoris. 1266.
8. quòd committant articulationem. ead.
9. quòd exerceant nundinationes Missarum. 1267.
10. quòd statuunt, Missam non debere in lingua vulgari celebrari. ead.
11. quòd contra institutionem Christi unam speciem in Eucharistia defendant. ead.
12. quòd per id est in verbis Cene intelligant transsubstantiationem. ead.
13. quòd id facere exponant per sacrificare. 1268.
14. quòd Missam ad quæstum conferri debere doceant. 1269.
15. quòd doceant, Missam esse applicandam pro iniustis & impænitentibus, ut eis mereant remissionem culpe & pænæ. 1269.
16. quòd Sacerdos mortis Christi virtutem & efficacitatem & meritum alteri applicet per Missam. 1270.
2. Calumnie. 1. Generales. 1271.

Tribuunt nobis Adversarij. 1. quòd damnum privatum communionem agnoscunt. 1271.

2. quòd fermentatum panem aptiorem esse censamus ad Sacramentum conficiendum, quàm azymum. ead.
3. quòd quidam ex nostris, ubi vinum deest, loco vini aquam, vel cerevisiam admixtrent. ead.
4. quòd Eucharistia finis solum atq; unicū sacramentum peccatorum remissionis. ead.

5. quòd ob negatam concomitantiam statueri cogamur, non solum sumi cadaver, sed etiam, quoties Cena administratur, Christum reipsâ occidi. ead.
6. quòd Eutyches cum suâ heresi clamor in Aug. Conf. irrepperit, propterea quòd verâ eaq; simplici doctrinâ de præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia repudiata, alia fundamenta quæ siverimus. 1272.
7. quòd nolimus corporis & sanguinis Christi Sacramentum Eucharistiam vocare. ead.
8. quòd repudiemus consecrationem. ead.
9. quòd ab Evangelistis descriptam institutionem repudiamus. ead.
10. quòd in Apostolo subsistamus, & non ad ipsum Christum ascendamus. 1273.
11. quòd loca Scripture, in quibus de benedictione Eucharistia est sermo, ipsis eripere cogitemus. 1274.
12. quòd in artic. de Missa Aug. Conf. & Schmalcaldici articuli sibi invicem contradicant. 1275.
13. quòd mendaciter asseramus, veteres ante Gregorium non facere mentionem privatæ Missæ. 1279.
14. quòd assertionem necessaria communionis sub utraq; specie damnum totæ Ecclesiæ, quæ fuit ante Lutheri tempora. 1280.
15. quòd ob repudiata transsubstantiationem ab Aug. Conf. secessionem fecerimus. 1281.
16. quòd ob repudiata Eucharistiæ adorationem cum Begardis & Beguinis hereticis nos conjunxerimus. 1282.
2. Speciales. Lutherum accusant. 1. quòd semina erroris Sacramentarij sparseris. 1283.
2. quòd statuatur, verū Sacramentū ab eo accipi, qui hostiā nō consecratā accipit. ead.
3. quòd

3. quòd statuat Christum impanatum. ead.
4. quòdin questione de utraq, specie sibi nòt constituerit. ead.
5. quòd docuerit, ad dignam Eucharistie preparationem non requiri poenitentiam & propositum non peccandi. 1284.
6. quòd scripserit, optimam dispositionem esse eam, quà quis pessimè est dispositus. ead.
7. Bucero tribuant, quòd primus fuerit autor illius sententia, Sacramentum Eucharistie non esse rem permanentem, sed actionem transeuntem. ead.
3. Opiniones absurde & erronee. 1285.
1. Sacramentum hoc Eucharistiam dici, quia est bona gracia. ead.
2. Esse accidentia panis, quæ manducantur & comminuantur perdentes. ead.
3. Panem consecratum ab omnipotente Deo fieri rationabilem. ead.
4. Si canis vel porcus deglutiret hostiam consecratam integram, corpus Domini simul trajiceretur in ventrem canis vel porci. ead.
5. corpus Christi evomi, quando species Sacramentales evomuntur. ead.
6. Papam dispensare posse, ut in solo vino fiat consecratio. ead.
7. Sacerdotem, quia potest ex pane corpus Christi facere, posse etiam ex perdicibus facere pisces. ead.
8. Laicos idèò debere esse contentos unà specie, quia dentes equi donati non sint inspicendi. 1286.
9. jumentum adorasse Sacramentum Eucharistie. ead.
10. Adorationem etiam pertinere ad Symbola externa panis, quatenus ap-

- prehenduntur, ut quid unum cum ipso Christo, quem continent. ead.
11. proprium actum Sacerdotii Christi consistere in perpetua oblatione corporis & sanguinis in Eucharistia. ead.
 12. Sacrificium Christi in cruce oblatum non fuisse secundum ordinem Melchisedeci, sed secundum ordinem Aaronis. ead.
 13. Sacrificium crucis non justificasse efficienter. ead.
 14. Sacrificium crucis non continuò habuisse suum effectum. 1287.
 15. Oblationem in cruce factam non esse Christi eternum Sacerdotium. ead.
 16. Diabolum credidisse, transsubstantiationem esse possibilem, quando ad Christum dixit. Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. 1287.
 17. Christum in dispensatione Eucharistie idèò ad Apostolos dixisse, Bibite ex eo omnes, ut intelligeret primus, non totum sibi exhauriendum esse, sed tantum relinquendum, quod omnib. sufficeret. ead.
 18. Magic lucrari, qui, ut Ecclesia obediatur, communicat sub una, quam qui sub duobus, sine illo ingenti obedientia fructu. ead.
 20. Per rationem transsubstantiationis creaturam pistoris in Deum creatorem transmutari & adorari pro Deo. ead.
 21. Virginem Mariam cedere Hierarchis in commissi ministerii executione. ead.
 22. Purgationis modum per sumtionem Eucharistie esse probandum. 1288.
 23. Ordinem memorandorum in Missa per sex casus Grammaticalis declinationis exprimi. ead.
 24. Chri-

24. Christum his instituisse Eucharistiam, primum Hierosolymis ante suam passionem sub utraq; specie, deinde Emanu sub una specie. ead.
25. Benedictionem, gratiarum actionem & consecrationem idem esse. 1289.
26. Fractionem hostie consecrate in tres partes in administratione Eucharistie esse necessariam. 1290.
27. Fractionis causam esse representationem passionis Christi. 1291.
27. Eucharistiam communicantibus in manus dare nefas esse. ead.
29. Ecclesiam à Patribus doctam intellexisse, utramq; speciem convenire Sacerdotibus, Laicos solo pane contentos esse posse. 1292.
30. Verbi substantivi ingenium & Naturam esse, ut quoties res diversarum Naturarum, quæ Latinis dicuntur disparata, unit & copulat, ibi necessario ad figuram & tropum recurrendum sit. ead.
31. Non apparere ex Evangelio consti- tum aliquid ad intelligendum verbum Eucharistia propriè. ead.
32. Missam boni Sacerdotis, orantis etiam in persona Ecclesie, ut ejus instrumen- tum, plus valere, quàm mali ad impe- trandam gratiam. 1293.
33. Negatio sacrificio Missæ, consequens esse, quòd vetus Sacerdotium & proinde lex nondum destitit. 1293.
34. Norvegis usum alterius liquoris pro vino ab Innocentio III. rectè concessum fuisse. ead.
35. Sacramento corporis Christi summo à Sacerdote & quolibet alio, ore clauso, in cælum corpus Christi rapi. 1294.
36. Ad vitandum scandalum in certo ca- su posse dari hostiam non consecratam. ead.
37. Abusum hostie consecrate ad Ma- giam quidam Sacerdotes approbarunt. ead.
38. Tabernaculum, in quo Eucharistia fuit reposita, valere ad expulsionem Daemonis. 1295.
39. Oculum Christi non videre suum cor- pus, quatenus est in Eucharistia, pro- pterea quod est inextensum. ead.
40. Calicem Eucharisticum esse certis ri- ribus consecrandum. ead.
41. In celebratione Eucharistia peculia- ribus vestibus Sacerdotes induendos esse. 1296.
42. Christum ipsam in Eucharistia suum corpus manducasse & sanguinem suum bibisse. 1297.
43. Per hostiam consecratam explorari posse, ad quem pertineant regna. ead.
44. Nullam fumam presumere debere, ut accedat ad altare, aut intra cancellos stet vel sedeat. ead.
45. Precipuum divini cultus & pietatis partem sciam esse in audiendis Missis.

DEO, qui est prima ve-
ritas, gloria.

